

AKADEMIE ALTERNATIVA s.r.o.

Studijní obor: Muzikoterapie

Absolventská práce

**VLIV MUZIKOTERAPIE NA ROZVOJ OSOBNOSTI
DÍTĚTE S AUTISMEM**

Vedoucí absolventské práce: Mgr. Marie Beníčková, Ph.D.

Autor: Mgr. Veronika Šebelová

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem absolventskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury. Souhlasím, aby práce byla zpřístupněna ke studijním a propagačním účelům.

Mgr. Veronika Šebelová

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé mamince, svým dětem a partnerovi za trpělivost a podporu po celou dobu studia. Poděkování za spolupráci patří také chlapcům a jejich rodinám. Děkuji i panu řediteli Základní školy speciální Blansko za ochotu poskytnutí prostorů pro muzikoterapii a za podporu při nákupu hudebních nástrojů. Za odborné vedení děkuji vedoucí absolventské práce Mgr. Marii Beníčkové, Ph.D. za veškerou její pomoc, cenné rady a věcné připomínky důležité pro vypracování této absolventské práce.

Abstrakt

Šebelová, V., *Vliv muzikoterapie na rozvoj osobnosti dítěte s autismem* (Absolventská práce), Olomouc 2018 – Akademie Alternativa s.r.o.

Vedoucí práce: Mgr. Marie Beníčková, Ph.D. – Akademie Alternativa s.r.o., Olomouc

Autorka se ve své práci zaměřuje na problematiku dětí s autismem v souvislosti s využitím muzikoterapie při rozvoji jejich osobnosti. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část práce se věnuje pojmu muzikoterapie, jejímu dělení, pojednává o muzikoterapeutickém procesu a osobnosti muzikoterapeuta. Seznamuje také čtenáře s dětským autismem a s jeho projevy.

Praktická část v úvodu charakterizuje jednotlivé klienty a zabývá se popisem vybraných muzikoterapeutických setkání. Součástí této kapitoly je také vyhodnocení stanovených cílů a srovnání projevů klientů. Závěrečná část obsahuje soubor muzikoterapeutických cvičení.

Cílem absolventské práce je provést experimentální šetření vlivu muzikoterapie na děti s autismem a potvrzení nebo vyvrácení účinnosti individuální muzikoterapie na rozvoj oblastí, které jsou u těchto klientů méně rozvinuty.

Klíčová slova

Muzikoterapie, autismus, komunikace, motorika, oční kontakt, muzikoterapeutická cvičení.

Abstract

Šebelová, V., *Influence of music therapy on the personality of a child suffering from autism* (Bachelor's thesis), Olomouc 2018 – Akademie Alternativa s.r.o.

Thesis supervisor: Mgr. Marie Beníčková, Ph.D. – Akademie Alternativa s.r.o., Olomouc

The author is focusing on the matter of children who suffer from autism in connection with the use of music therapy during their personality progress. The thesis is divided into two parts: theoretical and practical part.

The theoretical part is concerned with the term music therapy and its classification, describes its process as well as the therapist's personality. It introduces child autism with its performance.

The practical part in the beginning mentions in details every single client and deals with the description of particular therapeutical meetings. It includes also an evaluation of an assigned goals and a comparison of children's reaction. In the conclusion there is a set of therapeutical exercises.

The aim of the thesis is to achieve experimental research of the music therapy influence on children suffering from autism and to prove or to disprove the effect of individual music therapy on the evolution of the areas that are less matured.

Key words

Music therapy, autism, communication, motoric skills, eye contact, music therapeutical exercises.

OBSAH

ÚVOD

TEORETICKÁ ČÁST	9
1 MUZIKOTERAPIE	9
1.1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMU MUZIKOTERAPIE	9
1.2 DĚLENÍ MUZIKOTERAPIE	11
1.3 MUZIKOTERAPEUTICKÝ PROCES	12
1.3.1 FÁZE MUZIKOTERAPEUTICKÉHO PROCESU	12
1.3.2 MUZIKOTERAPEUTICKÝ PLÁN	13
1.4 OSOBNOST MUZIKOTERAPEUTA	14
2 DĚTSKÝ AUTISMUS	16
2.1 VYMEZENÍ POJMU DĚTSKÝ AUTISMUS	16
2.2 VÝSKYT A PŘÍČINY VZNIKU	16
2.3 PROJEVY	16
2.3.1 SOCIÁLNÍ INTERAKCE	17
2.3.2 KOMUNIKACE	17
2.3.3 AKTIVITY A ZÁJMY	18
2.4 AUTISMUS A MENTÁLNÍ RETARDACE	20
2.4.1 MENTÁLNÍ RETARDACE	20
PRAKTICKÁ ČÁST	22
3 STANOVENÍ PŘEDMĚTU, CÍLŮ, HYPOTÉZ, METOD	23
3.1 PŘEDMĚT A CÍLE	23
3.2 HYPOTÉZY	23
3.3 METODY	24
4 CHARAKTERISTIKA SOUBORU (KAZUISTIKY)	25
4.1 ALEX	25
4.2 MARTIN	27
5 MUZIKOTERAPEUTICKÝ PROCES	30
5.1 PŘÍPRAVA (PRETERAPIE)	30
5.2 MUZIKOTERAPEUTICKÁ SETKÁNÍ (TERAPIE)	31
5.3 HODNOCENÍ (POSTTERAPIE)	32
6 MUZIKOTERAPEUTICKÁ SETKÁNÍ	33
6.1 CHARAKTERISTIKA PROSTŘEDÍ, KLIENTŮ	33
6.2 TESTOVÁ BATERIE	35

6.3	SETKÁNÍ Č. 2 - PROJEVY KLIENTŮ.....	43
6.4	SETKÁNÍ Č. 5 - PROJEVY KLIENTŮ.....	48
6.5	SETKÁNÍ Č. 7 - PROJEVY KLIENTŮ.....	52
6.6	SETKÁNÍ Č. 10 - PROJEVY KLIENTŮ.....	56
7	VYHODNOCENÍ TESTOVÉ BATERIE	60
7.1	KOMUNIKACE	60
7.2	MOTORIKA	60
7.3	PERCEPCE.....	61
7.4	POZORNOST	61
7.5	OČNÍ KONTAKT.....	62
7.6	STEREOTYPY	62
7.7	SEBEPOŠKOZOVÁNÍ	62
7.8	CHOVÁNÍ.....	62
8	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	64
9	ZÁVĚRY PRO MUZIKOTERAPEUTICKOU PRAXI.....	65
10	MUZIKOTERAPEUTICKÁ CVIČENÍ	67
11	PÍSNĚ PRO MUZIKOTERAPEUTICKOU PRAXI.....	75
	ZÁVĚR	
	SOUHRN	
	SEZNAM TABULEK	
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
	SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Absolventská práce Vliv muzikoterapie na rozvoj osobnosti dítěte s autismem přibližuje čtenářům využití muzikoterapie při rozvoji oblastí komunikace, motoriky, percepce a chování u dětí s autismem.

Výchova a péče o dítě s autismem je velmi náročná. Rodina se musí téměř vždy dítěti přizpůsobit, upravit prostředí, být trpělivá, ale také být stále ve střehu. Někdy je to 24 hodin denně, protože tyto děti mají většinou problémy i se spánkem. Proto je to péče velmi vyčerpávající. Důležitá je včasná diagnostika a komplexní spolupráce odborníků zabývajících se výchovou a vzděláváním dětí s autismem. Jednou z možností, jak pomoci rodinám, je nabídnout jim právě muzikoterapii jako další vhodnou terapii pro zdárný vývoj jejich dítěte. Prostřednictvím muzikoterapeutických setkání probíhá nejen nácvik motorických dovedností a rozvoj percepce, ale také dochází ke změnám v chování a k navazování komunikace mezi muzikoterapeutem a klientem.

Cílem absolventské práce je potvrdit nebo vyvrátit účinnost individuální muzikoterapie na rozvoj oblastí u dětí s autismem, které jsou méně rozvinuté a to prostřednictvím experimentálního šetření. Pro účely experimentálního šetření byla použita metodologie kvalitativního výzkumu - analýza textu, rozhovor, dotazník, pozorování, písemné záznamy a videonahrávky. Dalším cílem je také sledovat změny v oblasti navazování očního kontaktu, chování, stereotypů a sebepoškozování v průběhu muzikoterapeutických setkávání. Autorka si zvolila téma své práce také s cílem zodpovězení těchto hypotéz:

1. Má muzikoterapeutické působení na klienta s autismem vliv na celkový rozvoj jeho osobnosti (komunikace, motorika, percepce)?
2. Zmírní se četnost a intenzita agresivního, nevhodného a stereotypního chování klienta v průběhu experimentálního šetření?
3. Podaří se navázat oční kontakt s klientem během muzikoterapeutických setkávání?

TEORETICKÁ ČÁST

Hudba na nás může působit relaxačně, může nás stimulovat nebo naopak uvolňovat. Působí také tam, kde je narušena slovní komunikace. Hudba je schopna vyvolat krátkodobou reakci (změnit náladu, uvolnit napětí, pomoci zvládnout úzkost), ale je také schopna působit na klienta dlouhodobě.

1 MUZIKOTERAPIE

1.1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMU MUZIKOTERAPIE

„Muzikoterapie je svébytným oborem, který řadíme společně s arteterapií, dramaterapií a tanečně pohybovou terapií mezi umělecké terapie a jenž patří svým vymezením do problematiky mezirezortního ukotvení.“ (Beníčková, 2017, s. 23) Marie Beníčková (2011, s. 15) také píše, že: *„Muzikoterapie je léčebná metoda, která používá hudbu jako terapeutický prostředek.“*

Dále např. Marina Stejskalová (2012, s. 45) pojímá muzikoterapii jako interdisciplinární vědní obor, který vznikl na základě vývoje hudební vědy a jejich vzájemných poznatků, medicíny, psychoterapie a psychologie: *„Je to vědní obor, směřující k praktickému použití v různých oblastech lidské činnosti: zdravotnictví, školství a sociální sféry.“*

Jako další můžeme uvést definici muzikoterapie, kterou přijala Mezinárodní asociace uměleckých terapií – MAUT¹ a jejíž autorkou je Marie Beníčková: *„Muzikoterapie je samostatný a svébytný umělecko-terapeutický obor, který prostřednictvím cíleného působení zvuků a hudby podporuje, rozvíjí a integruje kompetence člověka s cílem obnovy zdraví a naplnění bio-psycho-sociálně-spirituálních potřeb.“* (Beníčková, 2017, s. 24)

To, co se v muzikoterapii děje s klientem, popisuje ve své knize Zeleiová (2007, s. 91): *„Skrze hudební prožívání se klient víc koncentruje na tělesné a emocionální prožívání, jež spolu vytvářejí jednotu. Senzorické vnímání a emocionální prožívání se*

---

¹ MAUT – Mezinárodní asociace uměleckých terapií. Je řádným členem Světové federace muzikoterapie WFMT

dostávají do vědomí pomocí verbální reflexe. Tím se diferencuje a rozšiřuje sebevnímání. Nová smyslová zkušenost může reorganizovat sebevnímání.“

Podle Beníčkové (2011, s. 29) se u klientů prostřednictvím muzikoterapie mohou rozvíjet tyto sledované **oblasti a suboblasti**:

- Motorika – hrubá, jemná, pohybová koordinace, senzomotorická koordinace, psychomotorika, sociomotorika, neuromotorika
- Vnímání tělového schématu – části těla, hranice těla, osobní prostor
- Percepce – sluchová, zraková, vestibulární, taktilně – kinestetická
- Komunikační schopnosti a dovednosti – komunikační vztahy, komunikace verbální a neverbální
- Lateralita a spolupráce mozkových hemisfér – tvarová a funkční lateralita, funkce pravé a levé hemisféry
- Pravolevá, prostorová a časová orientace – zrakový, sluchový, pohybový – fyzický prostor, časová posloupnost
- Tělesné a duševní vlastnosti dítěte a chování dítěte – fyzické a psychické předpoklady a problémy

Na základě metodiky muzikoterapeutické intervence Beníčková (2011) uvádí **tři roviny muzikoterapeutické intervence**. Pojem muzikoterapeutická intervence vysvětluje ve své knize jako „*zásah do muzikoterapeutického procesu, který je příčinou interakce aktérů muzikoterapeutického procesu a určuje způsoby muzikoterapeutické intervence, volbu muzikoterapeutické strategie směřující k naplnění stanovených muzikoterapeutických cílů se zřetelem k oblastem interakčního vztahu a rovinám muzikoterapeutické intervence. Muzikoterapeutická strategie v sobě zahrnuje volbu technik a metod, které muzikoterapeut aplikuje.*“ (Beníčková, 2011, s. 31)

Koordinace – muzikoterapeut koordinuje (uvádí do souladu) sledované oblasti, suboblasti a oblasti interakčního vztahu a prostřednictvím koordinace naplňuje cíle muzikoterapeutické intervence.

Komunikace – muzikoterapeut, klient a skupina mezi sebou navzájem komunikují, navazují vztahy a prostřednictvím komunikace tím naplňují cíle muzikoterapeutické intervence. Komunikace probíhá ve sledovaných oblastech, suboblastech a také v oblastech interakčního vztahu.

Konfrontace – probíhá po cvičení, technice nebo na konci muzikoterapeutického setkání (při závěrečné reflexi), kdy terapeut získává okamžitou zpětnou vazbu. Terapeut konfrontuje (porovnává, srovnává) výsledky muzikoterapeutické intervence. Klient nebo skupina jsou konfrontováni s reálným životem – zkušenostmi, dovednostmi a schopnostmi získanými či upevněnými muzikoterapií. Konfrontace zahrnuje naplnění nebo nenaplnění cílů muzikoterapeutické intervence, také jejich uplatnění v reálném životě a zpětnou vazbu pro terapeuta, klienta a skupinu.

1.2 DĚLENÍ MUZIKOTERAPIE

Rozdělit muzikoterapii na jednotlivé druhy lze z několika hledisek²:

Podle počtu klientů:

- **individuální** – muzikoterapeut se věnuje jednomu klientovi, tato forma je určena především pro takové klienty, kteří vyžadují individuální přístup
- **párová** – muzikoterapeut pracuje se dvěma klienty současně, přesto je nutné zachovat individuální přístup. Indikována je zejména při řešení vztahových problémů (rodinná terapie, vztahy dětí v kolektivu atd.).
- **skupinová** – muzikoterapeut pracuje se skupinou klientů (3-15 klientů). Velikost skupiny je závislá na konkrétní charakteristice řešené problematiky. Výhodou je zabývat se problémy u více klientů najednou. Může být uzavřená – nepřijímá už nové členy, nebo otevřená – udržuje si stálou velikost tím, že nahrazuje každého člena, jenž odchází ze skupiny.

---

² Srov. Beníčková, M. *Muzikoterapie a specifické poruchy učení*, Praha, 2011, Břicháčková M, Vilímek Z. *Muzikoterapie*, Praha 2008, Zeleiová, J. *Muzikoterapie*, Praha 2007, Stejskalová M. *Psychoterapie uměním*, Praha 2012.

Podle podílu účasti jedince v muzikoterapeutickém procesu:

- **Aktivní** (produktivní) – užívá hudební improvizace, kompozice a jiné metody práce s živou hudbou. Klient se nejčastěji zapojuje zpěvem, rytmizací, hrou na hudební nástroje, hrou na tělo. Klient **hudbu tvoří**.
- **Receptivní** (poslechová) – je založena především na **poslechu hudby** (živé, reprodukované). Klient naslouchá hudbě a snaží se jí procítit.

1.3 MUZIKOTERAPEUTICKÝ PROCES

„Muzikoterapeutický proces je systematická, metodická, cílená, časově a příčinně vymezená řada akcí, která je vymezena aktéry muzikoterapeutického procesu, muzikoterapeutickým plánem, muzikoterapeutickou strategií, oblastmi interakčního vztahu, muzikoterapeutickým vztahem, vztahy klientů ve skupině, sledovanými oblastmi a suboblastmi u klientů se specifickými poruchami učení, cíly a prostředky intervence a rovinami muzikoterapeutické intervence.“ (Beníčková, 2011, s. 16)

1.3.1 FÁZE MUZIKOTERAPEUTICKÉHO PROCESU

Muzikoterapeutický proces můžeme rozdělit na tři základní fáze (Beníčková, 2011, s. 25):

- 1) **Preterapie – příprava**
- 2) **Terapie – terapeutické setkání**
- 3) **Postterapie – hodnocení**

ad 1) Preterapie je část muzikoterapeutického procesu, kdy se muzikoterapeut seznamuje s klientem a k tomu využívá různých zdrojů – dokumentaci klienta (kazuistika, anamnéza, školní dokumentace, SPC, lékařské zprávy odborných lékařů...), rozhovoru s rodiči, pedagogy a odbornou literaturu. Důležitá je také příprava muzikoterapeutické místnosti, pomůcek a muzikoterapeutických cvičení. Měla by se stanovit prvotní fáze muzikoterapeutického plánu.

ad 2) Terapie je realizace muzikoterapeutického procesu.

ad 3) Postterapií se nazývá závěrečná část muzikoterapeutického procesu, která následuje po ukončení muzikoterapeutického setkání. Terapeut hodnotí každé muzikoterapeutické setkání. Měl by si také určit časové období (např. jeden měsíc) a pokud tato doba uplyne, vyhodnotit výsledky práce. *„Při ukončení terapie – pokud klient z muzikoterapie odchází – je nutné celý průběh komplexně zhodnotit.“* (Beníčková, 2011, s. 26)

V muzikoterapeutickém procesu je důležité navázání terapeutického vztahu mezi terapeutem a klientem (klienty). Při práci s klienty by měl muzikoterapeut vycházet z vlastních zkušeností, znalostí a také z dosavadní praxe.

1.3.2 MUZIKOTERAPEUTICKÝ PLÁN

Abychom mohli dobře pracovat na plnění cílů, které jsme si u klienta stanovili, je velmi důležité si před zahájením muzikoterapeutického setkání vypracovat muzikoterapeutický plán. Ten si vytváří muzikoterapeut po nastudování množství poznatků o klientovi a tím navrhuje, jakým způsobem bude s klientem dále pracovat. Podle Beníčkové (2011, s. 26) je to *„systematické plánování muzikoterapeutického procesu zahrnující důležité informace a dokumenty. Terapeutický plán je veden po celou dobu, po kterou klient navštěvuje muzikoterapii.“*

Muzikoterapeutický plán by měl obsahovat:

- Muzikoterapeutické **cíle** (krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé, primární, dílčí, doprovodné)
- Předpokládané muzikoterapeutické **strategie** (postupy, přístupy, modely, metody a techniky)
- Indikace a kontraindikace
- **Prostředky** (místnost, hudební nástroje, kamera, CD přehrávač)
- Předpokládaná **doba terapie** (délka jednoho setkání, frekvence setkání)

- **Dokumentaci** klienta a dokumentaci zaznamenávající průběh terapie (kazuistika, anamnéza, dokumentace z vyšetření dalších odborníků, vstupní, průběžná, výstupní diagnostika, záznamy z terapeutických setkání, videodokumentace)
- Jakých **dalších terapií** se klient účastní, jak se mohou tyto další druhy terapií s muzikoterapií navzájem doplňovat a ovlivňovat
- Seznam **muzikoterapeutických cvičení**, která jsou vhodná pro klienta (Beníčková, 2011, s. 26)

Muzikoterapeutický plán by se měl v průběhu terapie opakovaně vyhodnocovat, a pokud je třeba, tak ho přepracovat k dosažení nových cílů.

1.4 OSOBNOST MUZIKOTERAPEUTA

Velmi důležitá při práci v muzikoterapii je osobnost muzikoterapeuta. Jeho schopnost dodržovat etické zásady a jeho profesní profil. Měl by mít kladný vztah k lidem, k hudbě, měl by ovládat alespoň jeden hudební nástroj, nemít strach zpívat, měl by ovládat schopnost improvizace. Neměla by mu chybět empatie, tolerance, porozumění a zodpovědnost.

Efektivita terapeutické práce je založena na důvěře mezi terapeutem a klientem. Terapeut by měl umět naslouchat, vcítit se a být ochoten pomoci. Také mít laskavý a zodpovědný přístup ke klientovi. Měl by poskytovat pocit opory, bezpečí a jistoty, respektovat klientovu osobnost a nenadřazovat se. Chválit by se měl sebemenší pokrok a snaha. Cílem muzikoterapeuta by mělo být působení na klienta, které směřuje k posílení jeho sebedůvěry, sebevědomí, sebeprožívání, sebehodnocení a sebepoznání.

Nezbytnou součástí jeho profesní přípravy je kromě **teoretické přípravy** velmi důležitý i **sebezkušenostní výcvik**. Díky vlastní prožité zkušenosti je schopen lépe porozumět klientovi a jeho pocitům, které prožívá během terapie.

Není-li terapeut zrovna v psychické pohodě, neměl by přenášet svou náladu na klienty. „*Terapeut nesmí připustit ponižování klienta, omezení jeho práv a lidské*

důstojnosti, popř. aktivity ohrožující zdraví klientů. Důležitý je pozitivní přístup ke klientovi zachovávající respekt vůči cílům muzikoterapie.“ (Břicháčková, 2005, s. 75)

Muzikoterapeut má právo také klienta odmítnout a doporučit mu jiného kolegu, který se mu bude odborně věnovat.

DĚTSKÝ AUTISMUS

1.5 VYMEZENÍ POJMU DĚTSKÝ AUTISMUS

Dětský autismus řadíme mezi **pervazivní vývojové poruchy**, které se projevují od raného dětství a závažným způsobem **poškozuji vývoj všech psychických funkcí**. „*Je to neurobiologická porucha, jejímž základem je změna mozkových funkcí či struktury mozku. Mezi jednotlivými částmi mozku se vytváří menší počet funkčních spojení, než je běžné.*“ (Vágnerová, 2014, s. 303)

Mezi pervazivní vývojové poruchy patří také např. Aspergerův syndrom a Rettův syndrom³.

1.6 VÝSKYT A PŘÍČINY VZNIKU

Podle Shiry Richmanové (2015) trpí autismem deset až patnáct dětí z tisíce a vyskytuje se asi třikrát více u chlapců než u dívek. Také Vágnerová (2014) ve své knize udává poměr mezi chlapci a děvčaty 4-5 : 1.

Etiologie autismu není zatím známá, ale je pravděpodobné, že se na jeho vzniku podílí více faktorů. Podle Vágnerové (2014) je autismus **geneticky** podmíněn, resp. spolupodmíněn. Svědčí tomu vysoká míra dědičnosti, která se pohybuje mezi 85% až 92%. (Ostatníková, 2015) Jde o osobnostní rysy, které se mohou za určitých okolností rozvinout v extrémní míře u jejich potomků. Další příčinou mohou zřejmě být **prenatálně působící exogenní⁴ vlivy**, jako např. toxoplazmóza, herpes simplex. Jak Vágnerová (2014), tak Richmanová (2015) se zmiňují o sociálních faktorech (chování rodičů k dítěti, citově chladná výchova, odmítání dítěte) a shodují se, že podle výzkumů příčinou vzniku autismu být nemohou.

1.7 PROJEVY

První symptomy se obvykle objeví před třicátým měsícem věku dítěte a zřetelnými se stávají v době, kdy u dítěte dojde k výrazné poruše ve vývoji

³ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014

⁴ Exogenní - vnější

komunikačního jazyka. I když lidé s autismem vykazují podobné symptomy, neexistují dva autisté s úplně stejnými projevy. Shira Richman (2015) popisuje tři oblasti, ve kterých děti s touto diagnózou vykazují charakteristické symptomy:

- sociální interakce
- komunikace
- aktivity a zájmy

1.7.1 SOCIÁLNÍ INTERAKCE

Děti s autismem nerozumí neverbálnímu chování, neumí ho správně používat a nevykazují ani sociální kontakty, které by měly odpovídat určitému věku. Mohou se vyhýbat očnímu kontaktu, mohou mít problémy s porozuměním výrazům obličeje (mimika), nerozumí gestům, emocím, dávají přednost samotě, nemají zájem o jiné lidi. Někdy používají ruku druhé osoby jako prostředníka pro nějakou činnost, mají minimální nebo žádné herní dovednosti. V dětství se nerady chovají. (Richman, 2015, s. 8) K lidem se někdy chovají stejně jako k neživým objektům.

Nemají rády, když se jich někdo dotýká, což může být velký problém pro matku dítěte i ostatní členy rodiny. Nevytváří se u nich obvyklá citová vazba k matce či k dalším členům rodiny nebo se alespoň neprojevuje stejným způsobem. Je pro ně také typické nepřiměřené chování, které nebere ohled na běžná pravidla a je spojené s nedostatkem nadhledu na nevhodnost vlastních projevů. (Thorová, 2006 in Vágnerová, 2014, s. 305)

Podle Šedíbové (1998, s. 9) i autista „ má rád“. Má rád pořádek a systém, má rád nad vším kontrolu a přehled. Má rád i lidi, nejraději takové, jejichž chování je jasné a přehledné. Nepreferuje věci, protože by necítil lásku k lidem, upřednostňuje je proto, že jsou neměnné a jisté.

1.7.2 KOMUNIKACE

Řeč je u dětí s autismem opožděná, ale také se vyvíjí odlišným způsobem než u zdravých dětí. Komunikační funkci mohou mít různé projevy chování – výbuchy vzteku, agrese, sebepoškozování. Tím nám chtějí často něco sdělit. Postiženo bývá i porozumění mluvního sdělení a chápání významů signálů, např. tónu hlasu. Postižení v komunikaci se může projevit jak v oblasti vyjadřování, ale také v oblasti porozumění mluvenému slovu. (Moor, 2008, s. 15)

Problémy s komunikací se projevují:

- echolalií⁵
- monotónní řeči bez intonace
- nedostatky v napodobování spontánnosti a variacích v použití jazyka
- nesprávným používáním zájmen
- objevují se neologismy (slovní novotvary)
- rozdílem v receptivním a expresivním jazyce, neschopností chápat abstraktní pojmy - např. nebezpečí.

Richmanová (2015, s. 9) uvádí, že: „ v raném věku se dítě může chovat nezvykle tiše, nepláče, nebrouká si.“ Může se stát, že v batolecím věku dítě dokonce přestane používat slova, která už umělo. Pokud se řeč rozvine, nepoužívají ji děti s autismem běžným konverzačním způsobem. Bohužel asi u čtyřiceti procent se řeč nevyvine vůbec.

1.7.3 AKTIVITY A ZÁJMY

Děti s autismem si vytvářejí **repetitivní** (opakující se) motorické manýry a **stereotypní vzorce chování** - plácání rukama, tleskání, pozorování třepetajících rukou, kolébání a otáčení těla, grimasování. (Richman, 2015, s. 9) Objevují se zejména, když je dítě podrážděné a slouží pravděpodobně k uvolnění napětí. Mají potřebu

---

⁵ Echolálie je jev, který se často přidružuje k autismu a spočívá v opakování určitého slova nebo věty.

rituálů, uspokojuje je, když mohou určité úkony provádět stále dokola, ve stejném pořadí, na stejném místě a stejným způsobem. Dalším projevem může být **sebepoškozování** – jde o autostimulační aktivitu, která může poskytovat úlevu a uvolnění silného napětí. Může dojít také k **agresivnímu chování** (rozbíjení věcí, útok na jiného člověka), kdy toto chování můžeme chápat jako nestandardní způsob zvládnání pocitů úzkosti.

Vzorce chování se mohou také omezit na některé **smysly**. Potom se mohou abnormální smyslové reakce projevovat různě:

- přehnaným zájmem o taktilní podněty nebo naopak jejich odmítáním
- čichovou a chuťovou přecitlivělostí
- abnormální zrakovou stimulací, která se může projevovat rovnáním předmětů do řady, zírání do světla
- extrémní reakcí na zvuky – nejsou schopni ignorovat nepodstatné zvuky, reagují přehnaně na některé zvukové podněty nebo na ně nereagují vůbec (Richman, 2015, s. 9)

V raném dětství mohou odmítat jídlo určité barvy nebo konzistence, nemusí reagovat na lidské hlasy a zvuky nebo naopak reaguje velmi panicky. Brání se jakékoliv změně v denním režimu, v uspořádání prostředí a reakce na tyto změny mohou být velice bouřlivé. (Richman, 2015, s. 9)

Na druhé straně umějí velmi dobře některé smyslové podněty využívat. Mají většinou výborné zrakové vnímání, dobrou prostorovou orientaci a dobrou mechanickou vizuální paměť.

Děti s autismem jsou si v mnohém podobné, ale každé dítě je v rámci autistického spektra jiné. I přesto, že si chtějí zachovat vše tak, jak si utvoří, je důležité, abychom se nebáli je vytrhnout z tohoto „uzavřeného světa“. To dokazují velice výstižná slova Shiry Richmanové (2015, s. 50): *„Je důležité, abychom nevzdávali snahu naučit dítě s autismem přijímat nezbytné změny, protože jinak by nebylo schopno žít mimo domácí prostředí.“*

1.8 AUTISMUS A MENTÁLNÍ RETARDACE

Autismus často bývá kombinován s jinými poruchami či obtížemi psychického i fyzického rázu (mentální retardace, epilepsie, smyslové poruchy, geneticky podmíněné vady apod.).

Ostatníková (2015) udává, že přibližně u tří čtvrtin lidí trpících autismem je k vývojové poruše přidružena **mentální retardace** - lehká až střední okolo 24%, těžká až hluboká okolo 47%. V závislosti na mentální úrovni se mění klinický obraz autismu, jeho prognóza a způsob terapie.

1.8.1 MENTÁLNÍ RETARDACE

Mentální postižení je podle Vágnerové (2014, s. 273) „*postižení rozumových schopností, které se projevuje neschopností porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit.*“

Rozdělení **stupňů** mentální retardace uvádí MKN-10⁶

• F70 - Lehká mentální retardace	50-70
• F71 – Středně těžká mentální retardace	35-50
• F72 – Těžká mentální retardace	20-35
• F73 – Hluboká mentální retardace	0-20

Lehká mentální retardace – ve verbálním projevu chybí abstraktní pojmy, používají krátké věty, mluvní projev je jednodušší a výslovnost nebývá bezchybná, myšlení a řeč jsou konkrétní. Dosahují úrovně myšlení dětí středního školního věku. Potřebují dohled a oporu.

Středně těžká mentální retardace – ve verbálním projevu chybí i méně běžné konkrétní pojmy, špatně artikulují, verbální projev je chudý. V učení je potřeba stálého opakování, aby si daný jev zafixovali. Můžou si osvojit běžné návyky, hlavně

---

⁶ 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí

při sebeobsluze. Jejich uvažování odpovídá úrovni myšlení předškolního dítěte. Potřebují trvalý dohled.

Těžká mentální retardace – naučí se jen několik špatně artikulovaných slov, které používají často nepřesně, ale někdy také nemluví vůbec. Učení vyžaduje velké úsilí, ale i tak zvládnou jen některé návyky při sebeobsluze. Často se přidruží i jiné postižení – epilepsie, porucha motoriky apod. Jejich uvažování je na úrovni mladšího batolete. Jsou závislí na péči jiných lidí.

Hluboká mentální retardace – většinou jde o kombinované postižení. Nevytvoří si ani základy řeči. Poznávací schopnosti se u nich téměř nerozvíjejí, jsou maximálně schopni diferencovat známé a neznámé podněty. Jsou komplexně závislí na péči jiné osoby. (Vágnerová, 2014, s. 273)

Testování dětí s autismem je obtížné a proto je velmi těžké dokázat IQ u těchto dětí. Většina testů je navržena tak, aby ohodnotila úroveň kognitivních funkcí v různých oblastech. Neberou však v úvahu motivaci, schopnost generalizovat naučené dovednosti, schopnost přizpůsobit se novému prostředí, lidem či věcem, schopnost soustředění či tendenci k rozptylování. Všechny tyto faktory mohou ovlivnit výrazným způsobem výsledky testů. (Richman, 2015)

PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část absolventské práce se v úvodu zaměřuje na stanovení předmětu, cílů, hypotéz a výběr metod použitých pro kvalitativní výzkum. Dále je zde čtenář seznámen s charakteristikou prostředí, kde muzikoterapeutická setkání probíhala a s popisem klientů, se kterými jsem při výzkumu pracovala. Vlastní práci s klienty předcházely písemný informovaný souhlas jejich zákonných zástupců se zařazením klientů do výzkumu.

Další kapitola se zaměřuje na muzikoterapeutický proces a na podrobný popis pěti vybraných muzikoterapeutických setkání s každým klientem. Všechna setkání proběhla v Základní škole speciální Blansko. V závěru praktické části jsou výsledky a zhodnocení výzkumu. Obsahem jsou i muzikoterapeutická cvičení.

2 STANOVENÍ PŘEDMĚTU, CÍLŮ, HYPOTÉZ, METOD

2.1 PŘEDMĚT A CÍLE

Předmětem absolventské práce je sestavení a ověření muzikoterapeutických cvičení, které by vedly k celkovému rozvoji osobnosti dítěte s autismem.

Cílem absolventské práce je potvrzení nebo vyvrácení účinnosti individuální muzikoterapie na podporu rozvoje úrovně oblastí u klientů s autismem, které jsou méně rozvinuty:

- podpora rozvoje úrovně motoriky
- podpora rozvoje úrovně vnímání tělového schématu
- podpora rozvoje úrovně percepce
- podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností a dovedností
- podpora rozvoje úrovně tělesných a duševních vlastností a chování

Dalším cílem práce je také sledovat změny v oblasti chování klientů, zda může mít muzikoterapeutické působení vliv na okamžité zklidnění agresivních projevů a nevhodného chování klientů a na zmírnění jejich stereotypního chování. Specifickým cílem je sledování navazování očního kontaktu klienta s muzikoterapeutem.

2.2 HYPOTÉZY

V rámci kvalitativního výzkumu byly sledovány tyto hypotézy:

1. Má muzikoterapeutické působení na klienta s autismem vliv na celkový rozvoj jeho osobnosti (komunikace, motorika, percepce)?
2. Zmírní se četnost a intenzita agresivního, nevhodného a stereotypního chování klienta v průběhu experimentálního šetření?
3. Podaří se navázat oční kontakt s klientem během muzikoterapeutických setkání?

2.3 METODY

Pro účely experimentálního šetření byla použita metodologie kvalitativního výzkumu (Hendl, 2008).

Při realizaci výzkumu a pro zpracování absolventské práce jsem využila tyto metody:

- analýza odborného textu (odborná literatura z oblasti muzikoterapie, odborná literatura z oblasti autismu)
- analýza dokumentů klientů (SPC, IVP, katalogový list žáka, lékařské zprávy, fyzioterapie, logopedie)
- rozhovor (s třídní učitelkou, vychovatelkou v družině, fyzioterapeutkou, logopedem a s rodiči klientů)
- dotazník s otevřenými otázkami (pro třídní učitelku, rodiče)
- zúčastněné pozorování
- písemné záznamy průběhu setkání s klienty
- videozáznamy
- pozorování a hodnocení podle submodelu 13P a 2U (Beníčková, 2011, str. 33, 44)

3 CHARAKTERISTIKA SOUBORU (KAZUISTIKY)

3.1 ALEX

Věk: 13 let

Diagnóza: Dětský autismus (F840), Těžká mentální retardace (F72)

Rodinná anamnéza:

Alex vyrůstá v úplné rodině, má starší sestru, které je 16 let a je zdravá. Rodinná anamnéza je bezvýznamná, otec i matka jsou zdraví.

Zdravotní anamnéza: Etiologie neznámá

Je v péči neurologa a endokrinologa – užívá léky na štítnou žlázu. V rámci školního vzdělávání je zařazen do ucelené rehabilitace⁷, která zahrnuje pobyt ve snoezelenu, fyzioterapii, logopedii, hipoterapii a canisterapii.

Alex má velké problémy s jídlem – má výrazně omezený repertoár jídelníčku. Někdy má doma obtíže se spánkem – často se v noci budí.

Vývojová anamnéza:

Narodil se ve 36. týdnu těhotenství s váhou 2840 g, 48 cm. Objevila se u něj asfyxie při porodu, byl kříšen. Do dvou let byl jeho vývoj zcela normální. Uměl říci několik slov (máma, táta...). Potom začal jeho vývoj stagnovat, ztratil některé již naučené dovednosti, přestal mluvit. Ve 32 měsících byl vyšetřen na neurologii, kde byla potvrzena diagnóza – dětský autismus. Ve 3 letech podstoupil ještě speciální vyšetření v Praze, kde se diagnóza autismu znovu potvrdila. Psychomotorický vývoj byl zcela v pořádku.

Výchovná anamnéza:

Alex chodí do 7. ročníku Základní školy speciální. Je vzděláván dle IVP (Individuální vzdělávací plán). Alex je zařazen do speciální třídy, kde je výuka realizována speciálním pedagogem za podpory asistenta pedagoga. Aktuálně zjištěná úroveň nadání je v pásmu těžkého stupně mentálního postižení v kombinaci s autismem.

---

⁷ Ucelená rehabilitace – interdisciplinární obor, který zahrnuje péči nejen zdravotnickou, ale také sociálně právní a pedagogicko psychologickou. (Jankovský, J. *Ucelená rehabilitace dětí.*, Praha, 2001)

U Alexe je nutnost individuálního přístupu v rámci výchovně vzdělávacích činností s respektováním jeho speciálně vzdělávacích potřeb.

Rozumové schopnosti - koncentrace pozornosti u Alexe kolísá, je třeba častěji střídat činnosti, patrná je u něho únavnost. Rozezná barvy i tvary. Vloží tvary do předlohy i po rotaci, zvládá i tvary dělené. Přetrvává potřeba jasného, názorného předvedení požadavku, instrukce. Výkon v jednotlivých složkách je nerovnoměrný. V projevu se objevuje stereotypie. Oční kontakt navazuje minimálně.

Jemná motorika – preferuje pravou ruku. Úchop tužky je nesprávný, v nácviku jsou uvolňovací cviky pro zlepšení grafomotoriky. Spontánní kresba přetrvává na úrovni bezobsažné čáranice.

Hrubá motorika – bez větších nápadností.

Řeč – aktivně neužívá, pouze specifický žargon. Vybírá z obrázků, pracuje s fotkami, přiřadí kartu s názvem k fotografii samostatně nebo s mírnou dopomocí. Mluvené řeči částečně rozumí. Výrazné opoždění je ve všech jazykových rovinách. Dobře reaguje na jednoduché pokyny. Instrukce k zadávání úkolů je vhodné volit formou jednoduchého sdělení s názorem, s podporou gesta. Má rád jednoduchá říkadla s doprovodem pohybu. Umí napodobovat postavení mluvidel, zvládá vyplazovat jazyk a rychle schovávat do pusy. Je schopen provádět dechová cvičení – foukání do bublifuku, třepatek. Přijímá masáže tváří. Dle foniatrického vyšetření je sluch v normě. K prioritám patří především nácvik alternativní komunikace – globálního čtení.

Sebeobslužné dovednosti – jí samostatně lžící, napichuje na vidličku, pije z hrníčku, čistotu udrží, chodí sám na WC. Sebeobslužné činnosti jsou ve fázi fixace.

Alex bývá často velmi nervózní, někdy rozčilený s agresivními projevy, což se následně negativně promítá do klimatu třídy. Většinu nabídnutých aktivit odbude nebo přímo odmítne. Je těžké ho motivovat, veškeré nabídky činností fungují jednorázově nebo ho nezaujmu vůbec. Navíc míra porozumění mluvené řeči je snížena, což situaci komplikuje. Spolupráce s Alexem je stále obtížnější. Problematické je také navázání očního kontaktu, který je minimální. Aktuálně se řeší nový rituál, kdy si natahuje tričko přes kolena, přes hlavu, dokud tričko někde nepovolí a následně jej na sobě roztrhá. Přeskupování, ničení, odebírání a vybírání různých fotografií z komunikačních lišt také

trvá, čímž působí stálé potíže ostatním spolužákům. Pokud se vše uvede do původního stavu, často se zlobí, nechce akceptovat aktuální nastavení rozvrhu dne fotografiemi. Preferuje pouze fotografie s rehabilitací, cvičnou kuchyní a venkovními aktivitami, jako je hiporehabilitace, školní vůz a zahrada. Navštěvuje také družinu.

3.2 MARTIN

Věk: 10 let

Diagnóza: Dětský autismus (F840), Jiné extrapyramidové a pohybové poruchy (G25), Středně těžká mentální retardace (F71)

Rodinná anamnéza:

Martin vyrůstá v úplné rodině. Nemá žádné sourozence. Oba rodiče se mu maximálně věnují, i když chodí oba do zaměstnání. Rodinná anamnéza je bezvýznamná, otec i matka jsou zdraví.

Zdravotní anamnéza: Etiologie neznámá

Martin je v péči neurologa pro specifické epileptické výboje. Nález je kolísavý, ale epileptický⁸ záchvat nikdy neměl. Často se u něho ale objevují záškuby obličeje, těla a také tiky. Dalšími odborníky jsou psycholog a psychiatr. V rámci školního vzdělávání je zařazen do ucelené rehabilitace, která zahrnuje pobyt ve snoezelenu, fyzioterapii, logopedii, hipoterapii a canisterapii.

Martin má velké problémy s jídlem. I když je jeho strava bez omezení, vyžaduje svoje návyky (rozdělování potravy podle barev a tvarů). Má speciální misku, která je rozdělena na tři části, aby se mohlo jídlo od sebe oddělit (maso, omáčka, brambory). Má problémy s usínáním, ale spí klidně.

Vývojová anamnéza:

Martin se narodil z 1. gravidity matky. Těhotenství mělo fyziologický průběh, porod proběhl spontánně v 41. týdnu, následně urychlený oxytocinem pro zkalení plodové vody, záhlavím, ale jinak bez komplikací. Po narození vážil 3660g a měřil 51

---

⁸ Epilepsie – záchvatovité onemocnění charakteristické křečemi.

cm. Nebyl kříšen. Na začátku byl spavý, nechtěl pít, po odeznění novorozenecké žloutenky byl kojen do 6 měsíců, s příkrmy do 16 měsíců. **Psychomotorický vývoj:** do jednoho roku normální, až předčasný, motorika spíše lehce urychlená. Od počátku se objevovaly také tendence k neklidu. Stabilní chůze samostatně se objevila ve 14 měsících. **Řeč:** řeč se nevyvíjela, v roce začal opakovat slabiky, beze smyslu či ustáleného označování jevů – to trvá prakticky do dneška. Dále ale nepokročil. Byl sledován do 1 roku pro předčasný uzávěr fontanely. **Hra:** hra se nevyvíjela, objevovalo se jen monotónní uzavřené zabývání se věcmi, třepání rukama, nezajímaly ho hračky.

Výchovná anamnéza:

Martin chodí do 3. ročníku Základní školy speciální. Je vzděláván podle IVP (Individuální vzdělávací plán). Martin je zařazen do speciální třídy, kde je výuka realizována speciálním pedagogem za podpory asistenta pedagoga. Aktuálně zjištěná úroveň nadání odpovídá střednímu stupni mentálního postižení v kombinaci s autismem. Ve všech sledovaných složkách nadání dosahuje vývojové úrovně maximálně 3,6 let. U Martina je nutnost individuálního přístupu v rámci výchovně vzdělávacích činností s respektováním jeho speciálně vzdělávacích potřeb.

Rozumové schopnosti - koncentrace pozornosti u Martina kolísá. Je třeba u něho častěji střídat činnosti. Rozezná barvy i tvary, vloží je do předlohy i po rotaci. U Martina je nutná potřeba jasného, názorného předvedení požadavku, instrukce. Výkon v jednotlivých složkách je nerovnoměrný. V projevu se objevuje stereotypie. Oční kontakt navazuje minimálně.

Jemná motorika - grafomotorika je u Martina nezralá, upřednostňuje pravou ruku, sleduje stopu. Kresba je na úrovni bezobsažné čáranice. V nácviku jsou svislé a vodorovné čáry a horní oblouk, ale pouze s vedením ruky.

Hrubá motorika - bez větších nápadností.

Řeč - aktivně neuvádá. Pracuje s fotkami a obrázky. Míra porozumění řeči je na poměrně dobré úrovni, přesto se veškerá činnost a komunikace během dne podporuje fotografiemi na komunikační liště režimu dne. Zdá se, že je pak klidnější.

Sebeobslužné činnosti - sebeobsluha je u Martina ve fázi fixace, stále je u něho třeba dohled a dopomoc. Častěji používá lžíci a vidličku, s menší pomocí zvládá úklid svého místa po jídle a práci. Na WC si jde sám.

Čtení – velmi dobře zvládá práci se všemi okruhy globálního čtení formou přiřazování obrázků (části těla, zvířata, dopravní prostředky). Sestavuje jednoduché věty z obrázků a daří se i uvědomělé používání „má“ v obrázkové větě. Nejraději tvoří věty s fotografiemi členů rodiny. Rozeznává písmena A, E, I, O, U, M a na požádání vyhledá v řadě a podá.

Matematika – zvládá číselnou řadu 1 až 6. S pomocí 1 až 10. Jednotlivá čísla pozná a na požádání podá. Pomocí názoru zvládá přiřadit správný počet do 3. Bezchybně rozezná geometrické tvary a třídí je do skupin.

Psaní – stále se u Martina pracuje na správném úchopu, s dopomocí obtahuje písmena a číslice. Samostatně to ale nezvládá. Zaznamenáno bylo několik dílčích úspěchů a to v obtahování vlastního jména. Veškeré grafické činnosti provádí s dopomocí. Tato oblast je z hlediska trivia Martinovou nejslabší stránkou.

Jeho mimika je chudá. Odmítavé reakce jsou u něho na podněty a výzvy ke hře, dominuje výrazný neklid. Objevují se stereotypní pohyby, mávání a někdy kroucení rukama. Emotivita a citové vztahy jsou chudé. Afektivní výkyvy narůstají v kontextu stereotypních úkonů, když nemůže provádět činnost, která ho zajímá (opakovaná manipulace s vypínačem, klikou, vodovodní baterií). Hra není rozvinutá, bez zájmu o sociální kontakt. Osobnostně je nezralý, nesamostatný, neumí vyhodnotit obsah sociální situace, je u něj nutná stálá potřeba dohledu a dopomoci. Děti ve třídě spíš sleduje, jakákoliv činnost je možná jen s přímým vedením individuálně a o samotě.

Výuka se realizuje pouze s trvalou dopomocí a zvýšeným dohledem pedagogů. Je nutný zvýšený individuální přístup ve všech činnostech, protože se u Martina průběžně upravuje psychiatrická medikace vzhledem ke zdravotním obtížím a různým nežádoucím projevům. Důsledný přístup a klidné vedení je u něj nutností. Pokud se provádí práce individuálně, je šikovný a daří se mu. V opačném případě - při větším počtu osob ve třídě, přítomnosti cizí osoby nebo vyrušení - odmítá práci a snaží se utéct ze třídy. Aktuálně se daří nepřetržitým dozorem a zamykáním třídy eliminovat Martinovy úniky ze třídy, ale i ŠD.

4 MUZIKOTERAPEUTICKÝ PROCES

4.1 PŘÍPRAVA (PRETERAPIE)

V září 2017 jsem se setkala s třídní učitelkou vytipovaných chlapců. V rozhovoru s ní jsem jí seznámila se záměrem - nabídkou muzikoterapeutických setkání. Společně jsme se rozhodly pro účast obou chlapců ve výzkumu pro absolventskou práci. Podmínkou bylo pracovat s klienty, kteří mě neznají a pozorovat, jak reagují na nové prostředí, na neznámou osobu a také, jak přijmou změnu ve svém stereotypním režimu dne. Oslovila jsem tedy zákonné zástupce obou chlapců a získala jejich informovaný souhlas se zpracováním osobních a citlivých údajů v rámci absolventské práce. Potom jsem začala připravovat muzikoterapeutický proces. Součástí tohoto procesu bylo sestavení muzikoterapeutického plánu.

Při sestavování **muzikoterapeutického plánu** jsem vycházela z metodiky muzikoterapeutické intervence Marie Beníčkové (Beníčková, 2011, s. 26) a stanovila si následující postup před zahájením muzikoterapeutických setkání.

Dokumentace – sestavení kazuistiky a anamnézy (osobní, rodinná) klientů za použití dokumentace třídní učitelky (katalogový list klienta, individuální vzdělávací plán), zprávy ze SPC, fyzioterapie, logopedie, lékařské dokumentace (neurolog, psychiatr). Dále bylo využito rozhovoru s třídní učitelkou, fyzioterapeutkou, logopedem, vychovatelkou v družině a rodiči. Také jsem vypracovala krátký dotazník pro rodiče a třídní učitelku, který mi pomohl při sestavování muzikoterapeutických cvičení.

Indikace a kontraindikace – posouzení indikace a kontraindikace chlapců na základě získaných informací vzhledem k aplikovaným muzikoterapeutickým cvičením.

Stanovení muzikoterapeutických cílů – **krátkodobým** cílem je navázání kontaktu s klienty, **střednědobým** cílem je získání důvěry a upevnování vztahu mezi klientem a muzikoterapeutem a také navázání hudebního dialogu. **Dlouhodobým** cílem je omezení projevů agresivního chování, nevhodného chování a sebepoškozování, snížení frekvence stereotypního chování u obou chlapců a spolupráce mezi klientem a muzikoterapeutem. Dále byly stanoveny cíle primární, dílčí a doprovodné. **Primárním** cílem je žádoucí změna ve sledovaných oblastech, především

v komunikačních schopnostech a dovednostech, v motorice, ve vnímání tělového schématu a v percepci. **Dílčím** cílem je změna ve sledovaných suboblastech a to především v neverbální komunikaci, jemné motorice, pohybové koordinaci, zrakové, sluchové a taktilní percepci a koncentraci. **Doprovodným** cílem je celkového uvolnění, zklidnění a relaxace.

Muzikoterapeutická strategie – pro účely absolventské práce je použita metodika muzikoterapeutické intervence za použití submodelu 13P a 2U Mgr. Marie Beníčkové, Ph.D. (Beníčková, 2011, s. 33, 44).

Seznam muzikoterapeutických cvičení vhodných pro klienty s autismem: sestavení testové baterie pro prvním setkání. Sestavení souboru cvičení na základě výsledků testové baterie.

Časový harmonogram – muzikoterapeutická setkání jsou navržena v intervalu 1x za 14 dní u každého klienta vždy ve čtvrtek od 14:00 hodin v délce 30 minut. Stanoveno je 10 setkání u každého klienta. Setkání jsou individuální.

Prostředky – muzikoterapeutická setkání budou probíhat ve třídě přípravného stupně. Během setkání budou použity hudební nástroje, které jsou umístěny v této třídě. Součástí bude také vytvořený režim setkání na komunikační liště (fotografie nástrojů a osob na komunikační liště).

Před zahájením prvního setkání jsem si důkladně nastudovala materiály ke každému klientovi. Seznámila jsem se hlavně s jeho projevy a chováním, abych se předem na setkání dobře připravila a věděla, co může nastat. Dopředu jsem měla již nafocené a zalaminované hudební nástroje, se kterými jsem chtěla pracovat a všechny osoby, které budou zahrnuty do struktury setkání (muzikoterapeut, klienti, vychovatelky ve školní družině). Také jsem sestavila krátký dotazník pro třídní učitelku a rodiče. Účelem dotazníku bylo vyloučení nežádoucích prvků v sestavování průběhu setkání.

4.2 MUZIKOTERAPEUTICKÁ SETKÁNÍ (TERAPIE)

Muzikoterapeutická setkání probíhala na Základní škole speciální Blansko v období od 1. 10. 2017 do 31. 3. 2018. Celkem bylo 10 setkání s každým klientem. Muzikoterapeutická setkání se uskutečňovala u každého klienta 1x za 14 dní, vždy ve

čtvrtek, v délce 30 minut. První setkání proběhlo v 14:00 hodin, ale hned druhé setkání jsme přesunuli na 13:00 hodin, aby se vraceli včas na svačinu. Chlapce jsem si vyzvedla z družiny a po ukončení setkání jsem je také zpátky do družiny odvedla.

Struktura setkání byla vždy stejná a také jsem ji vždy důsledně dodržovala:

- **Struktura setkání** – klient je seznámen s průběhem setkání
- **Zahájení setkání** – cinknutí na triangl
- **Já jsem** – představení se
- Písnička se jménem
- **Cvičení** – rozvoj oblastí a suboblastí pro dané setkání (komunikace, motorika, percepce...)
- **Zklidnění, relaxace** – hra na nástroje, poslech hry na nástroje
- **Rozloučení se** – písnička na rozloučenou
- **Závěr** – zazvonění zvonečkem

4.3 HODNOCENÍ (POSTTERAPIE)

Každé muzikoterapeutické setkání bylo po ukončení hodnoceno. Někdy bylo potřeba udělat určité změny pro další setkání, což vycházelo z daných situací během muzikoterapie. Některé setkání bylo nutno měnit i během průběhu, i když bylo již naplánované, a to vzhledem k aktuálnímu naladění klientů a k jejich zdravotnímu a psychickému stavu.

5 MUZIKOTERAPEUTICKÁ SETKÁNÍ

5.1 CHARAKTERISTIKA PROSTŘEDÍ, KLIENTŮ

Všechna muzikoterapeutická setkání probíhala na Základní škole speciální Blansko ve třídě přípravného stupně. Třída je vybavena velkým množstvím různých hudebních nástrojů, které jsem využívala při práci s klienty. K dispozici jsou vaky a molitanové lůžko k odpočinku, podlaha je pokrytá velkými měkkými čtverci. Okna se mohou zastínit bílými roletami, které však neubírají světlo. Tyto rolety jsem vždy zatahovala, aby klienty nerozptylovalo okolí. Ve třídě se nachází také velké množství hraček a didaktických pomůcek, ale tyto věci je nikterak nerozptylovaly, klienti si jich nevšímalí.

Pro účely výzkumu jsem po rozhovoru s třídní učitelkou vybrala dva chlapce ze stejné třídy. Oba chlapci mají stejnou diagnózu – autismus a mentální retardaci. Mojí podmínkou byla práce s klienty, kteří mě neznají, abych mohla srovnat první a poslední setkání.

Muzikoterapeutická setkání jsem si předem vždy naplánovala, ale často bylo potřeba flexibilně reagovat na aktuální psychický a zdravotní stav klienta, ale také na jeho náladu. Připravila jsem si místnost, ve které setkání probíhalo, hračky a pomůcky byly vždy uklizené. Stáhla jsem bílé rolety, aby klienty nerozptylovalo venkovní okolí (lidé, zvířata). Na komunikační lištu jsem nalepila fotografie s činnostmi a nástroji, se kterými jsme ten den pracovali. Na liště byla na konci také vždy fotografie vychovatelky z družiny, aby klienti měli jistotu, že se budou po ukončení muzikoterapeutického setkání vždy vracet do známého prostředí. Při prvním setkání nás vyrušovali pedagogové, kteří vstupovali do místnosti, a proto jsem v následujících setkáních na vstupní dveře vždy pověsila cedulku „Nerušit, probíhá muzikoterapie“. Před vyzvednutím Martina z družiny bylo nutné zamknout všechny dveře, aby nevyběhl ven a nezranil se.

Pro klienty jsem si chodila do družiny. V den muzikoterapeutického setkání měli ve svém režimu dne ve třídě nalepenou mou fotografii, takže věděli, že si pro ně ten den přijdu. Když jsem se objevila ve dveřích, měla jsem s sebou fotografii, na které byly nástroje v zelené krabici, takže klienti věděli, že se mnou odchází na muzikoterapii.

Každé setkání mělo vždy stejnou strukturu, kterou jsem přesně dodržovala. Začínali jsme **zahajovacím rituálem**, následovalo cvičení, které se zaměřovalo na rozvoj určité oblasti klienta. Po cvičení jsme se soustředili na relaxaci a uvolnění. Závěr setkání patřil **zakončovacímu rituálu**.

Zahajovací rituál:

Cíl - uvolnění napětí, zvědomění si sebe samého, uvědomění si začátku setkání.

- **Struktura setkání** – klient je seznámen s průběhem setkání na komunikační liště formou fotografií. Po vykonané činnosti se fotografie odlepí a uloží do košíčku.
- **Zahájení setkání** – cinknutí na trianl. Muzikoterapeut řekne: „Začínáme!“ a podá klientovi ruku se slovy: „Dobrý den, Alexi.“ Snaha o navázání očního kontaktu s klientem.
- **Já jsem** – představení se - využití fotografie muzikoterapeuta a klienta. Muzikoterapeut ukáže fotografii klienta, vezme ruku klienta, položí mu ji na jeho hrud' a řekne: „To jsem já, Alex.“ To stejné udělá muzikoterapeut se svou fotografií, položí si ruku na svou hrud' a řekne: „To jsem já, Veronika.“
- **Písnička se jménem** – píseň zpívá muzikoterapeut a doprovází ji na kytaru

Zakončovací rituál:

Cíl - zklidnění, uvědomění si konce setkání.

- **Rozloučení se** – písnička na rozloučenou doprovázena na kytaru.
- **Závěr** – zazvonění na zvoneček muzikoterapeutem.

5.2 TESTOVÁ BATERIE – PROJEVY KLIENTŮ

Při prvním muzikoterapeutickém setkání byla obsahem tohoto setkání diagnostika klienta. Účelem bylo provést testovou baterii s cílem zjistit úroveň komunikace, motoriky, percepce, navazování očního kontaktu, výskyt agresivního a stereotypního chování a reakce klienta na jednotlivá cvičení.

Testová baterie se konkrétně skládala z:

- navázání komunikace mezi muzikoterapeutem a klientem
- hry na hudební nástroje
- hudební improvizace
- hudebního dialogu
- pozorování klienta

1. Seznámení se s režimem muzikoterapeutického setkání na liště (podpořeno fotografiemi)

Alex - Alexe jsem si vyzvedla v 14:00 hod. v družině. V ruce jsem držela fotografii s nástroji v zeleném boxu. Rozhodla jsem se, že tato fotografie bude vyjadřovat naše muzikoterapeutická setkání. Alex přesto, že mne neznal, na výzvu: „Alexi, pojd', budeme spolu hrát na nástroje!“ podpořenou gestem podání ruky a ukázáním fotografie se zvedl z relaxačního vaku a s nejistotou šel se mnou. Po příchodu do třídy běhal a skákal, třepal rukama a vydával různé zvuky. Chvíli jsem ho nechala, aby prozkoumal prostředí, a potom ho vyzvala, aby si sedl za mnou na zem. Ukázala jsem mu komunikační lištu, na které jsem měla nachystanou strukturu setkání podpořenou fotografiemi. Alexe lišta nezajímala, znovu se zvedl a běhal po třídě. Oční kontakt nenavazoval. Několikrát jsem opakovala výzvu a po stálém jeho nezájmu o fotografie na liště jsem sundala fotografii s trianglem a šla jsem mu ji ukázat.

Martin - před samotným začátkem jsem nucena pozamykat všechny dveře, které ve třídě jsou, protože Martinův cíl během celého dne je dostat se ven ze třídy, ze školy a utéct. Martina jsem si vyzvedla v 14:00 hod. v družině. V ruce jsem držela fotografii s nástroji v zelené krabici. Rozhodla jsem se, že tato fotografie bude vyjadřovat naše muzikoterapeutická setkání tak jako u Alexe. Martin na výzvu: „Martine, pojd', budeme spolu hrát na nástroje!“ podpořenou gestem podání ruky a ukázáním fotografie ale

nereaguje. Směje se, snaží se přede mnou schovat, strká hlavu pod relaxační vak a dělá stojky. Paní vychovatelka už to zná, tak k němu přistoupí, chytne ho za ruku a přivede ho ke mně. Společně odcházíme do třídy, kdy musím být neustále ve střehu, aby mi cestou neutekl. Po příchodu zamykám i vstupní dveře. Ihned začne po třídě rychle běhat, zkouší všechny kliky u dveří. Potom vběhne do koupelny ve třídě a začne blikat s vypínačem. Následuje splachování záchodu, kde ho fascinuje protékající voda. Také stále pouští a zastavuje vodu z vodovodu a dívá se, jak teče. Chci ho vzít, ale zlobí se. Ještě chvíli ho tedy nechávám, ale pak ho chytím za ruku a vedu ho ke komunikační liště, na které mám nachystanou strukturu setkání podpořenou fotografiemi. Martin lištu chvíli pozoroval, ale znovu se zvedl a běhal po třídě, vylezl na okenní parapet a snažil se manipulovat s vypínačem na venkovní žaluzie. Podala jsem mu ruku a odvedla ho znovu k liště, sedl si a já jsem mu ukázala fotografii s trianglem. Oční kontakt se mnou nenavazoval. Fotografie oddělal z lišty a pozoroval ji, potom ji odhodil. Najednou ho zaujala zelená bedna s nástroji a ihned z ní vytahoval chřestidla. Zajímavé bylo, že si vybral jen stejný druh. Hned s nimi začal třepat a dělat stereotypní pohyby. Utekl s nimi kousek ode mne.

2. Zahájení setkání s trianglem

Alex - po výzvě, aby šel za mnou, se posadil na zem naproti mně. Ukázala jsem mu trianogl, jednou jsem na něj cinkla a řekla: „Začínáme!“ Alexe zaujal zvuk trianглу a pozoroval ho, jak se otáčí. Potom jsem mu podala ruku a vyzvala ho, aby mi dal ruku také. Na výzvu zareagoval dobře, bylo vidět, že tomuto pokynu rozumí. Kontakt se mnou mu nečinil žádný problém, ale trval jen malou chvíli. Když jsme se drželi, pozdravila jsem ho: „Dobrý den, Alexi!“ Při pozdravu oční kontakt nebyl navázán, mou ruku po pozdravení ihned postil a znovu se zvedl a pobíhal.

Martin – vzala jsem trianogl a volala na něj, ale on nereagoval. Tak jsem na trianogl cinkla a řekla: „Začínáme!“ Zvuk ho zaujal, otočil se a přiblížil se po kolenou ke mně. Potom jsem mu podala ruku a vyzvala jsem ho, aby mi podal ruku také. Na výzvu zareagoval dobře, bylo vidět, že tomuto pokynu rozumí, ale při tom se odvracel, oční kontakt nenavazoval. Když jsme se drželi, pozdravila jsem ho: „Dobrý den, Martine.“

3. Já jsem

Alex – v této části jsem se snažila představit sebe na fotografii a seznámit ho s mým jménem. Měla jsem nachystanou i jeho fotografii. Sedl si sice na zem, ale hned se zvedl a opět pobíhal po místnosti, fotografie ho vůbec nezajímaly. Proto jsem vzala kytaru a začala na ni hrát.

Martin – fotografie ho zaujaly, prohlížel si je. Vzala jsem jeho fotografii a řekla: „To jsem já, Martin!“ a jeho rukou, kterou jsem mu držela, jsem poťukala na jeho hrud'. To samé jsem udělala s mou fotografií. Vydržel, ale oční kontakt při vyslovení jmen nenavázal.

4. Uvítací píseň se jménem – viz. příloha K

Alex – vrací se a sedá si na zem až po zahrání prvních tónů, zpočátku poslouchá, v půlce písně se zvedne a opět běhá, skáče, třepe rukama a vydává zvuky. Píseň jsem dozpívala až do konce i přes jeho nezájem.

Martin – od paní učitelky vím, že má rád hru na kytaru, a tak se zájmem poslouchá. Snaží se na kytaru také hrát.

5. Hra na chřestidla

Alex - chřestidla vytahoval z krabice, zkoumal je hmatem, zkoušel na ně hrát, hra se mu líbila. Nejvíce ho zaujaly korálky na chřestidle, tahal za ně, měl tendenci je dávat do pusy a kousat. Pokoušela jsem se s Alexem rytmizovat. Rytmizovala jsem na chřestidlo a zpívala písničku *Tluče bubeníček*, protože jsem věděla, že ji zná ze třídy. Alex si hrál na jiné chřestidlo, nepokoušel se mne napodobovat. Vzala jsem ho tedy za ruce a rytmizovala s ním. Chvilí vydržel, ale pak chtěl znovu hrát sám a po svém.

Martin – z krabice vytahuje jeden stejný druh chřestidel a manipuluje s nimi - třepe, zkoumá je hmatem, zkouší na ně hrát, hra se mu líbila. Při zpěvu písničky *Tluče bubeníček* (zná ji ze třídy) rytmizují na chřestidlo. Přijde ke mně a společně se mnou drží nástroje a snaží se s nimi o sebe ťukat. Rytmus neudrží.

6. Hra na metalofon

Alex - sedli jsme si naproti sobě na zem, každý jsme měli k dispozici metalofon. Hrála jsem a pozorovala Alexe, jestli se ke mně přidá. Alex krátce sledoval mou hru,

potom sám začal na metalofon improvizovat. Po chvíli se ale zvedl, vzal si metalofon do ruky a běžel si s ním sednout do relaxačního pytle. Byla na něm vidět nervozita, hrál hrubě, vydával různé zvuky, třepal rukama a nakonec při hře zlomil paličku.

Martin – posadili jsme se naproti sobě na zem, každý jsme měli k dispozici svůj metalofon. Martin začal hned se zájmem improvizovat, občas přestal hrát a pozoroval, jak hraji já. Potom ve své hře pokračoval.

7. Hra na kantelu (relaxace)

Alex – protože byl Alex už velmi nervózní, rozhodla jsem se přejít ke hře na kantelu, kdy by mělo nastat zklidnění. Alex stále ležel v pytli, byl agresivní, a tak jsem mu kantelu přinesla. Nejdříve poslouchal mou hru, potom jsem mu kantelu nabídla. Chvilí zkoušel hrát, ale pak ho napadlo struny chytat a tahat za ně. Měla jsem pocit, že je již značně rozladěn, a tak jsem se rozhodla naše první setkání ukončit.

Martin – při hře na kantelu byl vidět jeho zájem o nástroj. Snažil se hrát sám.

8. Rozloučení – viz. příloha K

Alex – píseň na ukončení setkání chvíli poslouchá, pak se zvedne a odchází. Na zazvonění zvonečku se otočí. Při odchodu jsem Alexovi řekla, že jdeme zpět do družiny, ale ve třídě nikdo nebyl. Začal být velmi agresivní, kopal do lavic, vydával nepříjemné zvuky. Po telefonické domluvě s vychovatelkou z družiny (byli na zahradě školy) jsem mu řekla, že se může nasvačit. Alex si šel hned pro svůj batoh. Nachystal si svačinu, sedl si ke stolu a začal jíst. S paní vychovatelkou nás napadlo, že byl již hladový, a proto byl agresivní. A také jsme se domluvily, že už vždy bude v družině, pokud se budeme vracet, abychom se již nedostaly do stejné situace. Po domluvě jsme tedy přesunuli setkání na 13:00 hod., kdy by měl být po obědě a snad lépe naladěný. Jeho nervozita při muzikoterapeutickém setkání také zřejmě vyplynula z toho, že jsem mu narušila jeho zaběhlý režim dne. Také pracoval s osobou, kterou neznal a pohyboval se v novém prostředí. I přes to budu pokračovat v pravidelném režimu setkávání.

Martin – píseň poslouchá, má v ruce chřestidla, manipuluje s nimi, ale oční kontakt stále nenavazuje. Po zazvonění zvonečku na ukončení setkání ho vyzvu, že odcházíme zpět do družiny. Snaží se ale schovat do relaxačních vaků a nechce odejít. Nepodaří se mi obout mu papuče, a tak nakonec odchází bos. Vracíme se do družiny,

ale při odchodu ještě odběhne do koupelny a znovu tam pouští vodu. Cestou ho musím pevně držet, protože se snaží utéct. Příště jsme se domluvily s paní vychovatelkou přesunout čas setkání na 13:00 hod.

Tabulka 1 – Výsledky testové baterie Alex

Komunikace	Není schopen používat verbální komunikaci, dorozumívání je na úrovni primitivních zvuků, dokáže vyjádřit libost a nelibost. Reaguje na své jméno, rozumí základním pokynům. Reaguje na základní, jednoduché, jasné a verbální instrukce.
Motorika	
jemná	Mírná neobratnost při manipulaci a hře na nástroje.
hrubá	Bez výrazných potíží.
Percepce	
zraková	Moje osoba ho nezajímá, odchází ode mne, někdy se na chvíli vrátí, pokud ho zaujme nějaký nástroj, na který zrovna hraji. Při manipulaci s nástroji je důkladně pozoruje ze všech stran.
sluchová	Rytmus neudrží. Nevadí mu žádné vysoké tóny ani velký hluk. Má zájem o zpěv, o zvuk nástrojů.
taktilní	Nevadí mu podání ruky ani tlučení na ruce, ale kontakt vydrží jen krátce.
Pozornost	Nízká schopnost soustředění a koncentrace pozornosti.
Oční kontakt	Oční kontakt nenavazuje.
Stereotypy	Stereotypní pohyby těla – třepání rukama, skákání, doplňované vydáváním zvuků, výkřiků.
Sebepoškozování	Vztek a frustraci projevuje tenzním držením ruky a kousáním se do hřbetu ruky.
Chování	Často se střídá běhání po třídě s poleháváním na molitanovém lůžku nebo vaku. Objevuje se agrese vůči předmětům – kope do lavice a židle, zlomil paličku na hraní.

Tabulka 2 – Výsledky testové baterie Martin

Komunikace	Není schopen používat verbální komunikaci, dorozumívání je na úrovni primitivních zvuků, dokáže vyjádřit libost a nelibost. Reaguje na své jméno, rozumí základním pokynům. Mluvené řeči rozumí.
Motorika	
jemná	Mírná neobratnost při manipulaci s nástroji a při hře na ně.
hrubá	Bez výrazných potíží.
Percepce	
zraková	Snaží se všechny předměty a nástroje velmi důkladně zkoumat zrakem.
sluchová	Vadí mu vysoké tóny, bouchá se při tom do uší. Špatně snáší určité zvuky, vzteká se, křičí, dokud to nepřestane. Rytmus neudrží.
taktilní	Doteky mu nevadí, chytá mě za ruku, ale jen na krátkou dobu.
Pozornost	Nízká schopnost soustředění a koncentrace pozornosti.
Oční kontakt	Oční kontakt nenavazuje.
Stereotypy	Opakované stereotypní pohyby s nástroji (vybírání si stále stejný druh nástroje). Stereotypní pohyby těla – třepání rukama i předměty, kývání tělem dopředu a dozadu, skákání, doplňované vydáváním zvuků, výkřiků.
Sebepoškozování	Je pravák, ale kouše se do levé ruky.
Chování	Velká hyperaktivita, snaží se zjistit, jestli jsou odemčené nějaké dveře. Běhá po třídě, vyleze na parapet, pokud ho oslovím, schovává se pod vak, staví se na hlavu a dělá stojky. Opakovaně zhasíná a rozsvěcuje světlo.

Tabulka 3 – Vyhodnocení podle submodelu 2U – Alex

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Klient reagoval na jednoduché pokyny a na své jméno.		
Navázat spolupráci		Klient s muzikoterapeutem spolupracoval jen krátce.	
Navázat oční kontakt			Oční kontakt nebyl navázán.

Tabulka 4 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Klient reagoval na jednoduché pokyny a na své jméno.		
Navázat spolupráci		Klient při některých cvičeních spolupracoval. Klientovi se líbila společná hra na chřestidla.	
Navázat oční kontakt		Oční kontakt navázal velmi krátce jen při vyslovení jeho jména.	

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Alex – viz. příloha A

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Martin – viz. příloha B

Cíle muzikoterapeutické intervence u Alexe i Martina:

- podpora rozvoje úrovně komunikace
- podpora rozvoje úrovně jemné motoriky
- podpora rozvoje úrovně zrakové, sluchové a taktilní percepce
- podpora spolupráce muzikoterapeut - klient
- navázání a prodlužování očního kontaktu muzikoterapeut - klient
- snížení četnosti stereotypního chování
- snížení četnosti sebepoškozování
- zklidnění agresivního chování
- udržení a prodlužování pozornosti
- dodržování struktury setkání
- celkové uvolnění

5.3 SETKÁNÍ Č. 2 – PROJEVY KLIENTŮ

Setkání s oběma klienty proběhlo v nový čas, a to v 13:00 hod.

Alex

Dnes jsem se obávala, jestli se mnou bude Alex chtít odejít na muzikoterapii, protože naše první setkání proběhlo s problémy. Minule byl Alex nervózní, agresivní k nástrojům i k zařízení třídy, stále pobíhal po třídě, poskakoval, třepal rukama a vydával zvuky. Když jsem vstoupila do družiny, držela jsem v ruce fotografii se zelenou bednou s nástroji. K mému překvapení se Alex zvedl z relaxačního pytle, vyšel ze třídy a šel přede mnou do místnosti, ve které probíhá muzikoterapie. To mě potěšilo. Už to, že se mnou bez problémů odešel, byla známka toho, že chce pokračovat v naší společné práci.

Při seznamování se s **náplní setkání** krátce pozoroval, co je na komunikační liště za fotografie, ale potom odběhl. Proto jsem vzala triangel a cinkla na něj. Vrátil se, oční kontakt byl velmi krátce navázán, na podání ruky reagoval dobře. Vyzvala jsem ho, abychom společně odlepili fotografii s trianglem a dali ji do krabičky. Potom následovalo opakování jmen podpořeno také fotografiemi. Když jsem Alexovi ukázala svou fotografii a vyslovila své jméno, velmi dlouze se na mne podíval.

Vzala jsem kytaru a začala hrát **Uvítací píseň** s jeho jménem. Sedl si naproti mně a chvíli poslouchal. Ale před ukončením písně opět vstal. Dohrála jsem až do konce. Podávám krabici s nástroji. Alex vytahuje postupně **chřestidla** a zkoumá je ze všech stran. Já hraji na chřestidla v rytmu, ale Alex rytmus neopakuje. Vzala jsem ho za ruce a hrála společně s ním. Alex ale nereaguje a jen chřestidla zkoumá. Několikrát se snažím opakovat, ale bez úspěchu.

Alexovi tedy ukazuji zvukové zvířátko – **žábu**. Zkoumá ji pohledem, hmatem, obrací ji a zkouší na ni hrát. Držela jsem žábu a on na ni hrál paličkou. Moc mu to nešlo, tak jsem ho chytila za ruku a hráli jsme společně. Potom jsem mu žábu vložila do jeho dlaně, do druhé ruky jsem mu dala paličku a řekla, aby hrál sám. Naznačuji mu správnou techniku hry a on se snaží pohyb opakovat. Zpočátku hraje jiným směrem, ale postupně zjišťuje, že mu to tak nezní. Až dělá pohyb správně, žába má krásný zvuk. Má z toho radost. Vytahuji druhou žábu a hrajeme společně.

Následuje hra na **kantelu**. Již minule na ni hrál, ale neměl dobrou náladu a snažil se nástroj ničit. To se opakuje, ale tentokrát se u toho směje. Tahá za struny a dívá se, co na to řeknu. Samozřejmě ho hned napomínám a vysvětluji, že by nástroj mohl zničit. Vyzívám ho, aby hrál správně, vezmu mu ruce a lehce a s citem společně hrajeme přes všechny struny. Chvilí hraje správně, pak se na mne opět podívá a naznačí tahání strun. Napomenu ho a on přestane. To se ještě několikrát během hry opakuje, ale stále se u toho směje. Pro ukončení setkání zazvoním na zvoneček a odcházíme společně do družiny.

Z dnešního setkání mám radost, protože Alex odešel z družiny bez obtíží. To znamená, že ho muzikoterapie zaujala a on tuto změnu režimu přijal, ačkoliv první setkání tomu nenaznačovalo. Během lekce se u něho také vyskytlo nevhodné chování (náznak sebeuspokojování). Stejně projevy má i ve třídě. Vždy jsem ho napomenula. Zpočátku jsem se bála jeho reakce, ale ukázalo se, že si tím vynucuje mou pozornost. Agresivní chování se již vůbec nevyskytlo.

Martin

Pro Martina jsem si přišla do družiny s fotografií, na které byla zelená bedna s nástroji. Tak jako u Alexe byla symbolem muzikoterapeutických setkání. Když mě Martin uviděl, začal se stavět na hlavu a velmi hlasitě se při tom smál. Je to jeho rituál. Chvilí mi trvalo, než jsem ho chytila za ruku a odešla s ním. Cestou jsem ho pevně držela a byla ve střehu, protože se snažil utéct.

Při vstupu do třídy okamžitě zkusil otevřít všechny dveře v místnosti. Na to jsem se samozřejmě připravila a vše zamkla. Setkání jsem začala **seznámením s tím**, co dnes budeme dělat. Martin se díval na fotografie. Vzala jsem trianql a cinkla na něj, podala mu ruku, na což reagoval pozitivně a krátce se na mne podíval. Pokračovali jsme v představení se (využití fotografií). Společně jsme poťukali na hrud' při vyslovení jmen. Následovala **uvítací píseň**, kdy poslouchal až do konce. Mezi tím jsme průběžně dávali fotografie vykonané činnosti do krabičky.

Pokračovali jsme hrou na **chřestidla**. Vytáhl si z krabice chřestidla, které si oblíbil již minule. Motal s nimi a to se mu líbilo. Já jsem hrála rytmicky na další chřestidla, v pravidelném rytmu jsem s nimi ťukala o sebe. Moc si mě nevšímal, začal si číchat k ruce a kousat se do ní. Abych udělala změnu, přestala jsem hrát. V ten okamžik

se na mne podíval, protože najednou bylo ticho. Přiblížil se ke mně a vyžadoval další hru. Sahal mi na ruce, ve kterých jsem držela chřestidla. Při tom se na mne dlouze díval a smál se. Následně jsme společně poznávali další chřestidla jiného druhu, ale on se stále vracel k již vybraným.

Při dalším cvičení – hra na zvukové zvířátko **žába** – byl zaujatý zvukem žáby. Společně jsme nacvičovali správnou techniku hry, a to koordinaci rukou tak, aby zvuk zněl dobře. Nakonec se to Martin naučil a několikrát hru opakoval.

Následovalo zklidnění při hře na **kantelu**. Cvičení proběhlo již minule. Martina jsem si posadila zády ke mně do klína a nechala ho samostatně hrát. Kantelu držel na nohou a ťukal do strun. Zopakovala jsem s ním hru prsty po strunách. Opakoval to, zahrál a hned struny chytil, aby nezněly. Tak hrál stále dokola a poslouchal TICHŮ mezi hraním.

Sezení jsem **ukončila** zazvoněním na zvoneček. Pamatoval si, že je to ukončení, a tak se hned začal schovávat pod relaxační vaky a stavět se na hlavu. Chvilí jsem ho nechala, pak ho vzala za ruku a odvedla do družiny. Před odchodem ještě stačil vběhnout do koupelny, tak jako při prvním setkání.

Dnes byl Martin klidnější, neodbíhal tak často od cvičení a lépe se soustředil.

Tabulka 5 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Pokud se snažil klient ničit nástroj, byl napomenut a poslechl.	Při nevhodném chování byl napomenut, poslechl, ale provokativně činnost opakoval.	
Navázat spolupráci	Hra na žábu – klient spolupracoval s muzikoterapeutem při nacvičování		

	správné techniky.		
Navázat oční kontakt	Při vyslovení jména muzikoterapeuta s ním klient navázal dlouhý oční kontakt.		
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil, jak má správně na žábu hrát.		
Nácvik rytmizace			Rytmus se nedaří.
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů		Stereotypy částečně vymizely při všech cvičeních.	
Zmírnění agresivního chování	Dnes již klient nevykazoval žádné agresivní chování.		
Zmírnění četnosti nevhodného chování			Nevhodné chování se u klienta vyskytovalo často.

Tabulka 6 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Při uvítací písni poslouchal až do konce.	Krátce se soustředil na fotografie na liště a společně s muzikoterapeutem je dával do krabičky.	
Navázat spolupráci	Při hře na žábu spolupracoval klient		

	s muzikoterapeutem při nacvičování správné techniky.		
Navázat oční kontakt	Při hře na chřestidla navázal dlouhý oční kontakt.	Opakovaně navazoval oční kontakt – krátce.	
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil, jak má správně na žábu hrát.		
Nácvik rytmy		Krátce společně s muzikoterapeutem udržel rytmus.	
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů			Vyskytl se nový – kousání a čichání do levé ruky.

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Alex – viz. příloha C

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Martin – viz. příloha D

5.4 SETKÁNÍ Č. 5 – PROJEVY KLIENTŮ

Alex

Zahajovací rituál (seznámení se s režimem setkání, zahájení setkání, „já jsem“ a uvítací píseň) dnes proběhl podobně jako každé setkání. Alex již déle udržel pozornost a neodbíhá od cvičení.

Nově jsem zařadila hru na **Ocean drum**. Alex pozorně sledoval kuličky uvnitř bubny, když jsem s ním manipulovala. Velice rychle pochopil koordinaci rukou, aby se mu kuličky přesypaly z jedné strany na druhou. Dobře zvládl i rychlost pohybu s bubnem, který pak vydával požadovanou sílu zvuku, kterou si Alex přál. Buben jsme zpočátku drželi společně, potom jsem ho přenechala Alexovi. Lehkl si na molitanové lůžko a držel buben nad sebou. Rychlými pohyby za hlavu a před hlavu manipuloval s bubnem tak, že kuličky uvnitř bubny vydávaly velmi silný zvuk. Pro mě až nepříjemný, ale nechala jsem ho, abych zjistila, jestli mu to začne vadit. Nezačalo, a pokud bych hru neukončila, manipuloval by s bubnem déle. Na závěr, až buben odložil, se pokusil na něj šlápnout. Hned jsem ho napomenula, on poslechl a odešel.

Následovalo zklidnění s **kantelou**. Hru na kantelu znal a znovu naznačoval natahování strun. Musela jsem být ve střehu a opakovala jsem, že se to nedělá, že se na kantelu hraje. Vždy se směje, ale poslechne. **Ukončovací rituál** (píseň na rozloučení a zazvonění zvonečku) proběhl bez potíží.

Dnes proběhlo sezení více plynule. Alex měl několikrát tendenci na sebe upozornit nevhodným chováním, ale agresivní chování se vůbec nevyskytlo. Oční kontakt se daří navazovat častěji.

Martin

Uvítací rituál probíhá jako obvykle. Fotografie s činnostmi odkládá Martin společně se mnou, potřebuje ještě podporu. Při uvítací písni poslouchá a kývá se dopředu a dozadu.

Přistoupila jsem k novému cvičení – hra na buben **Ocean drum**. Zpočátku jsem hrála já, Martin se jen díval. Potom začal zkoušet hrát taky a naklánět buben. Ale v rukou držel svá oblíbená chřestidla, která mu zavazela. Požádala jsem ho, aby mi je dal. Martin nechtěl a zlobil se. Po opakované výzvě je odložil. Potom začal samostatně,

ale společně s mou hrou velmi intenzivně na buben hrát. Komunikovali jsme spolu společně pomocí bubnu. Já jsem zahrála, on mě následoval. Pronikala jsem i do jeho prostoru a to samé dělal i on mně. Hra se mi velmi líbila. Dotýkali jsme se navzájem rukama a potom mě Martin chytil za ruku a společně se mnou hrál rytmicky na buben. Fyzický kontakt přijal pozitivně a i já jsem z něho měla radost, protože ho jinak nevyžaduje. Při hře se projevoval kývavými pohyby a oční kontakt nenavazoval.

Následovalo zklidnění pomocí hry na **kantelu**, to už Martin znal z předešlých setkání. Při odchodu do družiny si opět vzpomněl na koupelnu, kde vykonal svůj rituál a potom jsme společně odešli.

Dnes jsem cítila velký úspěch v navázání společného hudebního dialogu. Martin byl nástrojem fascinován, a i když jsme spolu komunikovali hrou na nástroj, oční kontakt vůbec nenavazoval ani při fyzickém kontaktu rukou.

Tabulka 7 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Uvítací píseň poslouchá až do konce.	Při vykonání činnosti odebírá fotografii z lišty a dá ji sám do krabičky – někdy.	
Navázat spolupráci	Klient navázal spolupráci při hře na buben.		
Navázat oční kontakt	Oční kontakt je již navazován častěji.		
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient rychle pochopil, jak s bubnem manipulovat, aby		

	se kuličky přesypaly a vydávaly požadovanou sílu zvuku.		
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů		Stereotypy se vyskytují již méně často.	
Zmírnění agresivního chování	Dnes již klient nevykazoval žádné agresivní chování.		
Zmírnění četnosti nevhodného chování	Nevhodné chování se u klienta nevyskytovalo.		

Tabulka 8 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Při hře na buben se podařilo navázat komunikaci prostřednictvím hudebního dialogu.		
Navázat spolupráci	Klient spolupracoval při hře na buben.		
Navázat oční kontakt		Oční kontakt se daří navázat jen	

		někdy a krátce.	
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil, jak s bubnem manipulovat, aby se kuličky přesypaly a vydávaly zvuk.		
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů		Stereotypy se vyskytují méně často, ale i při hře na nástroje.	

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Alex – viz. příloha E

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Martin – viz. příloha F

5.5 SETKÁNÍ Č. 7 – PROJEVY KLIENTŮ

Alex

Dnes ráno jsem se setkala s třídní učitelkou, protože u Alexe doma nastala velká změna. Maminka byla už 2 dny v nemocnici a to Alex nesl těžce. Bylo to poprvé, co byl bez ní a samozřejmě netušil, co se stalo. Rodina měla vše naplánované, velmi dobře se starala, ale i přesto byl Alex z celé situace velmi nervózní. Bohužel ve třídě docházelo opakovaně k novému rituálu – trhání si kalhot. Dlouho jsem přemýšlela, jestli se setkání uskuteční, ale nakonec jsem se rozhodla, že budeme pracovat. A tak paní učitelka dala před zahájením vyučování na komunikační lištu ve třídě mou fotografii, aby Alex věděl, že dnes muzikoterapie proběhne.

V 13:00 hod. jsem ho šla vyzvednout do družiny a byla jsem ráda, že když mě uviděl, tak vstal a šel se mnou. **Zahajovací rituál** proběhl bez obtíží, už ho zná. Opakovali jsme hru na **chřestidla**. Vybírá si různé druhy, zkoumá je. Občas zahraje, snažím se ho tedy napodobit. Zaznamenávám malý pokus, že se mě snaží také napodobit. Při zpěvu písničky Tluče bubeníček hraji na bubínek a zrychluji a zpomaluji tempo a tím jsem ho zaujala. Líbí se mu to a hlasitě se směje.

Přistupuji k novému cvičení – hra na **deštnou hůl**. Ukazuji Alexovi, jak se na ni hraje. Pozoruje mě, potom to zkouší také. Daří se mu správně naklánět deštnou hůl tak, aby byly slyšet přesypající se kuličky. Zvládá i koordinaci rukou při držení a naklánění deštné hole. Trvá to však jen chvíli. Najednou se zvedne a odnese nástroj do krabice, potom se vrací pro druhou deštnou hůl a také ji uklízí do krabice. Už nechce pokračovat. Nabízím mu tedy znovu rytmické nástroje, což přijal.

Po písničce na rozloučenou cinknu na zvoneček, Alex čeká na pokyn a odcházíme společně do družiny.

Ze setkání jsem měla obavy, ale vše proběhlo bez komplikací. Ani jednou nedošlo k náznaku trhání kalhot, čehož jsem se bála. Bylo na něm vidět, že je nervóznější než obvykle, ale také se občas i smál. Nevhodné ani agresivní chování se nevyskytlo.

Martin

Když jsem dnes vyzvedávala Martina v družině, všimla jsem si, že má jiný výraz v obličejí. Ale jak mě uviděl, opět reagoval schováváním se do relaxačních pytlů, tak jsem ho chytila za ruku a společně jsme odešli. Při **zahájení setkání** reagoval nezájmem o fotografie, při cinknutí na trianl navázal oční kontakt a ruku na výzvu také podal, a tak jsme se přivítali. Když jsem hrála uvítací píseň, tak poslouchal, polehával nebo se kýval dopředu a dozadu. Potom jsme opakovali hru na rytmické nástroje. Vytahuje si z krabice opět jeho oblíbená **chřestidla**, ale lehá si s nimi na molitanové lůžko. Sice s nimi točí jako obvykle, ale velmi pomalu. Mám pocit, že je unavený. Často si všímám i jakéhosi zvuku a tiků, který jsem u něho ještě nikdy neviděla. Proto ho intenzivně pozoruji. Nejsem si jistá, jestli je to projev nějaké nemoci, například virózy, nebo je základ jeho projevů na neurologickém podkladu. Martin je totiž sledován na neurologii a k různým změnám v chování u něj občas dochází. Dokonce musel být i hospitalizován, aby lékaři dokázali nastavit správnou léčbu.

Přistupuji k novému cvičení – hra na **deštnou hůl**. Ukazuji Martinovi, jak se na ni hraje. Zvuk ho zaujal, nabízím mu tedy deštnou hůl a on na ni hraje. Při tom si opět lehá, což u něj nebývá, protože je jindy velmi hyperaktivní. Leží, nad hlavou drží nástroj a manipuluje s ním. Koordinaci pochopil a jde mu to. Ale brzy ji odkládá. Během cvičení pokračují tiky i zvuky. Sahám mu na čelo, jestli nemá teplotu, ale to se nepotvrdilo. Jsem znepokojená jeho stavem, a proto se snažím upoutat jeho pozornost říkankou Vařila myšička kašičku.

Martin je velmi unavený a není ve své kůži. Minimálně navazuje oční kontakt. I přesto reaguje na mé pokyny, ale tiky a zvuky jsou tak často, že ukončuji setkání **zazvoněním na zvoneček**. V tuto chvíli nastal velmi zajímavý okamžik. I přesto, že mu nebylo dobře, okamžitě poznal konec a reaguje schováváním hlavy do relaxačních pytlů a stavění se na hlavu tak jako vždy. Beru ho za ruku a společně odcházíme do družiny.

Po konzultaci s vychovatelkou jsme dospěly k názoru, že u Martina se rozvíjí neurologické potíže, což se druhý den potvrzuje rozhovorem s třídní učitelkou. Ta mi sděluje, že projevy trvají už dva dny. Následující den jde s maminkou k neurologovi, kde mění léky a Martin zůstává pro zhoršení zdravotního stavu dlouho doma, než se jeho stav znovu zlepší.

Tabulka 9 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Chápe strukturu setkání, dává fotografie vykonané činnosti do krabičky.		
Navázat spolupráci	Klient navázal spolupráci při hře na chřestidla.		Při hře na deštné hole nechtěl dále pracovat.
Navázat oční kontakt	Oční kontakt je již navazován často.		
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil, jak koordinovat ruce tak, aby se kuličky v deštné holi přesypaly z jednoho konce na druhý.		
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů		Stereotypy se vyskytují již méně často.	
Zmírnění agresivního chování	Dnes již klient nevykazoval žádné agresivní chování.		
Zmírnění četnosti nevhodného chování	Nevhodné chování se u klienta nevyskytovalo.		

Tabulka 10 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci		Chápe již strukturu setkání, ale dnes má velmi malý zájem o komunikaci podpořenou lištou.	
Navázat spolupráci	Spolupracuje při nácviku práce s deštnou holí, ale je unavený a leží při tom.		
Navázat oční kontakt		Dnes se nedařilo navazovat oční kontakt – jen někdy a velice krátce.	
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil jak koordinovat pozici rukou tak, aby se kuličky v deštné holi přesypaly z jednoho konce na druhý.		
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů			Dnes se přidaly i nové tiky a zvuky.

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Alex – viz. příloha G

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Martin – viz. příloha H

5.6 SETKÁNÍ Č. 10 – PROJEVY KLIENTŮ

Alex

Uvítací rituál (seznámení se s režimem, zahájení setkání, „já jsem“ a uvítací píseň) proběhly bez obtíží. Struktura setkání se vždy dodržuje, a proto ji už Alex zná a přijímá.

Při hře na **metalofon** jsem nejdříve nechala Alexe hrát samotného. Držel jednu paličku a jezdil s ní po kamenech metalofonu sem a tam. Potom jsem zkusila druhou paličkou zasáhnout do jeho hry. Zahrála jsem a čekala, jestli bude rytmus napodobovat. Chvilí se na mne podíval a pokračoval ve své hře. Já jsem pokus několikrát opakovala, až se s Alexem podařilo navázat krátký hudební dialog. Potom jsem zkusila hrát na jeho ruce paličkou. To ho velmi zaujalo a ruce držel tak, abych na ně mohla hrát. V ten moment došlo i k navázání dlouhého očního kontaktu. Vyzvala jsem ho, aby zahrál i mě na ruku. Trvalo to delší dobu, ale nakonec se to podařilo.

Následovalo seznámení s novým nástrojem – **Kigonki**. Alex seděl na zemi a Kigonki měl položený na zkřížených nohách. Hrál na něj paličkou, přikládal si ho k uchu a poslouchal, jak zní, dokonce k němu číchal. Zajímala ho také díra uprostřed nástroje, do které strkal paličku. Potom ho napadlo si dát paličku do úst. Napomenula jsem ho, aby paličku vytáhl. Držela jsem nástroj i ve vzduchu, aby jeho zvuk zněl do prostoru a Alex na něj takto hrál. Došlo u něj ke zklidnění.

Na závěr jsem zahrála písničku na rozloučení, zazvonila jsem na zvoneček a ukončila setkání.

Dnes byl Alex v dobré náladě, usmíval se a spolupracoval při cvičeních. Déle již udrží pozornost a neodbíhá od daných cvičení, vydrží až do konce.

Martin

Uvítací rituál (seznámení se s režimem, zahájení setkání, „já jsem“ a uvítací píseň) jsme společně s Martinem zvládli bez obtíží.

Při hře na **metalofon** jsem se snažila navázat hudební dialog s Martinem. Hráli jsme na společný metalofon. Já jsem měla v ruce jednu paličku, on druhou. Martin intenzivně hrál na nástroj, a pokud jsem začala hrát taky, tak mi paličku vzal z ruky.

Zkoušela jsem se zapojit do hry několikrát, ale většinou mi paličku vzal a hrál s ní na metalofon on. Abych změnila styl hry a pokusila se znovu navázat dialog, přešla jsem na hru na tělo tak jako u Alexe. Ťukala jsem Martinovi na ruce. Velmi ho to zaujalo a navázal se mnou dlouhý oční kontakt, což doposud neudělal. Pak jsem mu dala paličku a vyzvala ho, aby mi taky zaťukal na ruku. Krátce paličkou ťukal do mé ruky, ale potom se vrátil k samotné hře na metalofon. Zkoušela jsem hrát také jen prsty a čekala, jestli to Martin napodobí. Prsty zahrál sice krátce, ale dočkala jsem. Pokračoval ve hře, a pokud jsem se připojila i já, paličku mi opět vzal.

Pokračováním našeho setkání bylo seznámení se s novým nástrojem – **Kigonky**. Nejdříve jsem hrála já a Martin poslouchal. Potom na něj hned začal hrát paličkou a pak i rukama, což mu krásně znělo. Nástroj zkoumal, otáčel ho ze všech stran, když jsem ho držela nad zemí. A tak jako Alexe ho zaujala díra uprostřed nástroje. Také se mi podařilo, že jsme rukama chvíli společně rytmicky bubnovali na nástroj. V průběhu cvičení nastala situace, že klient začal strkat paličku do pusy. To stejné dělal i Alex. Samozřejmě jsem hned zareagovala, ale oproti Alexovi, který poslechl, se Martin snažil přede mnou utéci. Přišla jsem k němu a paličku mu vzala.

Po zklidnění hrou na Kigonki jsem zahrála závěrečnou píseň, zazvonila na zvoneček a **setkání ukončila**.

Dnešní setkání pro mě bylo úspěšné. Martin se mnou navázal dlouhý oční kontakt při hře na tělo, proběhl mezi námi i hudební dialog. Martina nástroje zaujaly a hrál na ně s větší intenzitou než Alex, ale nesmál se u toho, i když mu hra přinášela potěšení.

Dnešní reakce – dlouhý oční kontakt – byla u obou chlapců vyvolána právě hrou na tělo, myslím si, že byli překvapeni, ale líbilo se jim to a mě potěšilo, protože oční kontakt nenavazují tak často a už vůbec ne tak dlouho.

Všechna muzikoterapeutická cvičení, která jsem s chlapci dělala, jsou podrobně popsána v kapitole 10 Muzikoterapeutická cvičení.

Tabulka 11 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Proběhl hudební dialog mezi klientem a muzikoterapeutem.		
Navázat spolupráci	Při hře na tělo klient nastavuje ruce a vyžaduje opakování.		
Navázat oční kontakt	Oční kontakt je navázán dlouze a intenzivně při hře na tělo.		
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil jak hrát na Kigonki.		
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů	Stereotypy se při muzikoterapeutickém sezení u klienta vyskytují jen minimálně.		
Zmírnění agresivního chování	Dnes již klient nevykazoval žádné agresivní chování.		
Zmírnění četnosti nevhodného chování	Nevhodné chování se u klienta nevyskytovalo.		

Tabulka 12 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin

ÚKOL	ÚSPĚCH	ČÁSTEČNÝ ÚSPĚCH	NEÚSPĚCH
Navázat komunikaci	Chápe strukturu		

	setkání, dává fotografie vykonané činnosti do krabičky.		
Navázat spolupráci	Spolupráce je navázána při hře na tělo.		Při hře na metalofon nechtěl, aby muzikoterapeut hrál společně s ním.
Navázat oční kontakt	Oční kontakt byl velmi dlouze navázán při hře na tělo.		
Rozvoj motoriky (koordinace)	Klient pochopil jak hrát na Kigonki.		
Zmírnění četnosti výskytu stereotypů		Stereotypy se vyskytují již méně často.	

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Alex – viz. příloha I

Vyhodnocení podle submodelu 13P – Martin – viz. příloha J

6 VYHODNOCENÍ TESTOVÉ BATERIE

6.1 KOMUNIKACE

Protože ani jeden z klientů nebyl schopen používat verbální komunikaci, musela jsem přistoupit k jiné možnosti se s klienty dorozumívat. Proto jsem vytvořila komunikační lištu se suchými zipy, nafotila jsem nástroje a osoby a zalaminovala je, abychom mohli společně sledovat, co budeme dělat a jak půjdou činnosti za sebou.

Alex - klient se naučil porozumět struktuře setkání prostřednictvím komunikační lišty s podporou fotografií osob a nástrojů. Postupně pochopil, že má fotografii s vykonanou činností odložit do krabičky a ke konci setkávání byl sám schopen to po výzvě muzikoterapeuta udělat. Na pokyny muzikoterapeuta a na své jméno reagoval po celou dobu muzikoterapeutických setkávání dobře. Mluvené řeči rozuměl, někdy byl pomalejší v reakci na výzvu.

Martin – klient se také naučil rozumět struktuře setkání, která byla pomocí fotografií umístěna na komunikační liště. Někdy byla ale nutná pomoc muzikoterapeuta při odkládání již vykonaných činností do krabičky, což bylo způsobeno klientovou hyperaktivitou a roztěkaností. Na pokyny muzikoterapeuta reagoval dobře a na své jméno také. Mluvené řeči rozuměl.

6.2 MOTORIKA

Pravidelným nácvikem se podařilo naučit správné hře na hudební nástroje oba klienty. Neměli problém s nácvikem koordinace rukou při manipulaci a hře na nástroje. Velmi rychle si osvojili správnou techniku hry.

Alex – byl při manipulaci s nástroji pomalejší, rozvážnější, snažil se fyzicky nástroje poškodit – tahal za struny, mačkal na bubínek prsty, chtěl na Ocean drum šlápnout, prsty obratně škrábal na rýhu v bláně bubínku a chtěl utrhnout korálky na chřestidle. Vždy při napomenutí přestal.

Martin – byl schopen hrát ve velmi rychlém tempu na Ocean drum, Kigonky i na metalofon a střídat při hře rychle ruce. Obratně zacházel s chřestidly, motal s nimi za šňůrku.

6.3 PERCEPCE

zraková – u obou klientů bylo dosaženo rozvoje zrakové percepce prostřednictvím fotografií, sledováním muzikoterapeuta a pozorováním nástrojů.

sluchová – ani jeden klient na počátku nebyl schopen rytmizovat.

Alex - zaujala ho změna tempa, na kterou reagoval smíchem. K mírnému posunu došlo v rytmizaci, kdy krátce opakoval rytmus. Ale většinou si hraje ve svém rytmu a tempu. Všechny nástroje toleroval, nevadily mu hlasité zvuky ani vysoké tóny.

Martin – u Martina nastaly častější okamžiky, kdy se dalo vypořádat krátké napodobení rytmu, líbilo se mu také zrychlování a zpomalování tempa. Je zde náznak posunu. Protože jsem věděla, že nemá rád vysoké tóny, tak jsem se jim vyhýbala. Během celého výzkumu se mi již nepodařilo zaznamenat zápornou reakci na jakýkoliv jiný hudební nástroj.

taktilní – oba klienti reagovali pozitivně na podání ruky. Na výzvu také oba ruku vždy podali, nevdal jim nikdy kontakt se mnou. Dokonce při hře na tělo kontakt rukou vyžadovali a chtěli ho opakovat. U Martina jsem přistoupila při hře na kantele také k asistovanému hraní, kdy jsem si ho posadila otočeného zády ke mně. Ani tehdy mu fyzický kontakt nevdal.

6.4 POZORNOST

Alex - pozornost klienta se s přibývajícím muzikoterapeutickými setkáními postupně prodlužovala, podařilo se ho zaujmout muzikoterapeutickými cvičeními. Ke konci setkávání již neodbíhal od cvičení, dokázal se po celou dobu soustředit. K získání klientovi pozornosti jsem také využila písniček s jeho jménem.

Martin – tak jako u Alexe se postupně také u Martina prodlužovala jeho pozornost na daná cvičení. Podařilo se ho zaujmout jak hrou na nástroje, tak hrou na tělo. Byl schopný hrát dlouho na nástroj s velkým zaujetím a soustředěním se. I u Martina jsem využila k získání pozornosti písničky s jeho jménem.

6.5 OČNÍ KONTAKT

Alex - při prvním setkání s klientem nebyl oční kontakt vůbec navázán. Postupně se dařilo krátce oční kontakt navazovat a prodlužovat jeho délku. Dlouhého očního kontaktu se podařilo dosáhnout vždy při hře na tělo. Zajímavostí u klienta bylo také to, že pokud provokoval činností, u které věděl, že ji nemá dělat, dlouze se při tom na mě díval a čekal na mou reakci.

Martin – u Martina také nedošlo při prvním setkání k navázání očního kontaktu. Během setkávání se oční kontakt podařilo několikrát navázat, avšak jen velmi krátce a méně často než u Alexe. Úspěchem pak byl velmi dlouhý oční kontakt navázaný při hře na chřestidla a při hře na tělo.

7.6 STEREOTYPY

Alex - stereotypy se na počátku objevovaly velmi často - jak při příchodu do třídy, tak i během samotného muzikoterapeutického cvičení. Postupně, jak byl klient zaujat cvičením, se dařilo je při práci odbourat, ale v přestávce mezi cvičeními se stereotypy opět zintenzivnily.

Martin – u Martina se vyskytovalo stereotypní chování zpočátku stále. Intenzivně točil s předměty, kýval tělem dopředu a dozadu, poskakoval. Během setkávání se jeho stereotypní chování zčásti zmírnilo, ale kývání tělem někdy přetrvávalo, i když pracoval s nástroji.

7.7 SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

Alex - u klienta se již nikdy sebepoškozování neobjevilo.

Martin – sebepoškozování (kousání se do ruky) se vyskytlo během setkávání již jen jednou.

7.8 CHOVÁNÍ

Alex - při prvním setkání byl klient agresivní, ale v následujících setkáních se již agrese nikdy neobjevila. Alex byl spíše lenošný, chtěl polehávat na molitanovém lůžku, ale na pokyn si při práci vždy sedl. Při druhém setkání došlo k nevhodnému chování – náznak sebeuspokojování, kdy se na mne díval a čekal, jak budu reagovat. Rázně jsem řekla: „Ne!“. Toto chování se objevovalo do čtvrtého setkání (postupně ubývalo na

intenzitě opakování), ale pak už se nevyskytovalo. Alex měl také ve třídě problémy s trháním si triček a další problém vyvstal, když byla jeho maminka v nemocnici a on se poprvé ocitl bez ní. To si začal ve třídě trhat kalhoty. Byla jsem moc ráda, že se toto chování během muzikoterapie nikdy nevyskytlo.

Martin - u Martina se velká hyperaktivita projevovala vždy při příchodu do třídy, odchodu ze třídy, ale také během chystání si dalšího cvičení. Pokud pracoval, byl klidnější. Zhasínání světla se postupně podařilo odbourat. Rituál v koupelně se také ke konci již nevyskytoval tak často během setkání, většinou si vzpomněl až při odchodu do družiny. Při 7. setkání se jeho chování velmi změnilo. Nastal u něj zlom, byl unavený, polehával a nebyl tak bystrý. Potvrdilo se neurologické onemocnění, Martin byl delší dobu v domácím léčení. Po návratu a při dalších setkáních se dosud jeho stav nezlepšil natolik, jaký byl na počátku terapie.

8 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

1. Má muzikoterapeutické působení na klienta s autismem vliv na celkový rozvoj jeho osobnosti (komunikace, motorika, percepce)?

Ze zúčastněného pozorování vyplynulo, že tato výzkumná otázka se potvrdila. U obou klientů měla muzikoterapie vliv na rozvoj komunikace mezi muzikoterapeutem a klientem. Rozvoj nastal i v motorice, kdy se oba klienti byli schopni naučit pracovat s novými hudebními nástroji a správně hře na tyto nástroje. Došlo i k rozvoji zrakové, sluchové a taktilní percepce.

2. Zmírní se četnost a intenzita agresivního, nevhodného a stereotypního chování klienta v průběhu experimentálního šetření?

Tato hypotéza se také potvrdila. Cílem nebylo vymizení agresivního, nevhodného a stereotypního chování, ale zmírnění četnosti a intenzity tohoto chování. Nakonec se agresivní chování podařilo u Alexe zcela odbourat a výskyt nevhodné chování se u něho postupně snižoval, až se nakonec toto chování také neobjevovalo. U stereotypního chování klientů je velkým úspěchem zmírnění četnosti tohoto chování, způsobené upoutáním jejich pozornosti na muzikoterapeutická cvičení.

3. Podaří se navázat oční kontakt s klientem během muzikoterapeutických setkání?

Tato hypotéza se také potvrdila. Na počátku ani jeden klient nenavázal oční kontakt s muzikoterapeutem. Při pravidelných setkáních se prohloubil vztah mezi klientem a muzikoterapeutem, klient získal důvěru a podařilo se tak častěji navazovat oční kontakt. Došlo i k prodloužení jeho délky, hlavně při hře na tělo.

9 ZÁVĚRY PRO MUZIKOTERAPEUTICKOU PRAXI

Šetření ukázalo, že muzikoterapie u chlapců byla oblíbená a stala se nedílnou součástí jejich odpolední družiny. Bylo to patrné z jejich chování, když jsem si je vyzvedávala. Hlavně u Alexe bylo vidět, že se na setkání těší. Když mě uviděl, začal se smát a odcházel s radostí.

Jedním z nejdůležitějších bodů u klientů s autismem je správně sestavený program muzikoterapie. Je důležité si uvědomit, co chceme u klientů rozvíjet, vytyčit si cíle, ale také vytvořit jasně danou strukturu setkání. Určit si uvítací a ukončovací rituál, aby si klienti uvědomili začátek a konec setkání. Důležitý je také režim setkání, který je vhodný umístit na komunikační lištu (např. fotografie), aby měli klienti přehled, jak půjdou činnosti za sebou a co je dále čeká. Díky jasně dané struktuře je pak pro ně činnost přehledná, vědí, co mají očekávat a postupně tak získávají důvěru jak v muzikoterapeuta, tak i k samotné muzikoterapii. Je také důležité tuto strukturu vždy dodržovat.

Na jednotlivá setkání je nutné se vždy dopředu připravit, vědět z nastudovaných materiálů, co klient zvládne, jak může reagovat a jak se může také projevat. I přes to, že máme vytvořený plán setkání, musíme být připraveni improvizovat, pokud dojde u klientů k nečekanému odmítnutí činnosti, změně nálady, chování nebo zdravotního stavu. Důležité je také jasné nastavení pravidel chování a jeho důsledné dodržování.

Dalším krokem je také vhodný výběr nástrojů. Může se stát, že klient neadekvátně reaguje na zvuk nástroje, může u něj dojít k sebepoškozování, bouchání se do uší nebo afektu. Musíme si uvědomit, že někteří autisté mohou být hypersenzitivní na zvuky (především na vysoké tóny). Proto je vhodné si předem zjistit, na které nástroje může takto reagovat a raději je při práci s klientem nezařazovat.

V neposlední řadě bychom se měli zamyslet nad tím, co může klienty ohrozit a zabezpečit průběh setkání tak, aby nedošlo k nečekané události. Může se jednat např. o zranění nástrojem nebo útěk.

Nedílnou součástí jsou také písemné záznamy a pořizování videonahrávek. Dostaneme tak zpětnou vazbu a to nám pomůže k nastínění vhodného postupu pro další

práci. Důležitá byla videonahrávka Martina na 7. setkání, kdy bylo možné vypořádat jeho neurologické problémy a ty pak následně konzultovat.

Z rozhovorů od vychovatelů a rodičů bylo patrné, že by byli rádi, kdyby se v muzikoterapii pokračovalo, protože měla vliv na celkové zklidnění chlapců. Z toho pro mě vyplývá, že muzikoterapie měla význam pro klienty a byla pro ně přínosná. Ale měla také velký význam pro mne, jelikož jsem získala cenné praktické zkušenosti pro mou další práci s těmito klienty.

10 MUZIKOTERAPEUTICKÁ CVIČENÍ

STRUKTURA SETKÁNÍ

Cíl	Podpora rozvoje zrakové percepce, komunikace, myšlení, koncentrace, spolupráce
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Komunikační lišta, fotografie nástrojů a osob, krabička
Kontraindikace	Zrakové postižení
Postup	Muzikoterapeut nachystá před zahájením setkání na komunikační lištu fotografie nástrojů a osob tak, jak půjdou činnosti za sebou. Klient po vykonání činnosti s daným nástrojem na fotografii odtrhne fotografii a odloží ji do nachystané krabičky.
Variace	Můžeme nechat vybrat klienta, s jakým nástrojem bude chtít pracovat a vyzvat ho, aby si fotografie na lištu poskládal sám.

ZAHÁJENÍ SETKÁNÍ

Cíl	Uvědomění si začátku setkání, zvědomění si sebe samého, podpora rozvoje zrakové percepce, sluchové percepce, taktilní percepce, komunikace, koncentrace, spolupráce, navázání očního kontaktu
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Triangl
Kontraindikace	Epilepsie
Postup	Muzikoterapeut drží triangl, cinkne na něj a řekne: „Začínáme!“ Podá klientovi ruku a řekne mu: „Dobrý den, Alexi!“
Variace	Triangl drží muzikoterapeut a klient na něj cinkne. Klient drží triangl a také na něj sám cinkne.

JÁ JSEM

Cíl	Zvědomění si sebe samého, podpora rozvoje zrakové percepce, taktilní percepce, komunikace, koncentrace, spolupráce, navázání očního kontaktu
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Fotografie muzikoterapeuta a klienta
Kontraindikace	Zrakové postižení
Postup	Muzikoterapeut ukáže klientovi jeho fotografii, vezme ho za ruku, položí mu ji na hrud' a řekne: „To jsem já, Alex!“ Potom vezme muzikoterapeut svoji fotografii, ukáže ji klientovi, položí si svoji ruku na hrud' a řekne: „To jsem já, Veronika!“
Variace	Klient vezme svoji fotografii a sám si položí ruku na hrud'.

PÍSNÍČKA SE JMÉNEM

Cíl	Zvědomění si sebe samého, podpora rozvoje sluchové percepce, komunikace, koncentrace
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Kytara nebo elektronické varhany
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Muzikoterapeut hraje písničku se jménem klienta na kytaru a zpívá, klient poslouchá.
Variace	Asistovaná hra na kytaru – muzikoterapeut drží kytaru, rukou chytá akordy a klient hraje na struny.

RYTMIZACE PÍSNIČKY

Cíl	Podpora rozvoje jemné motoriky, sluchové percepce, koncentrace, spolupráce, nácvik rytmizace
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Buben nebo rytmické nástroje
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Muzikoterapeut zpívá písničku Tluče bubeníček. Bubnuje rukama do rytmu na buben. Klient také bubnuje v rytmu rukama na buben.
Variace	Muzikoterapeut vezme klienta za ruce a vytleskávají společně rytmus písničky. Muzikoterapeut záměrně zrychluje a zpomaluje.

BUBLIFUK

Cíl	Vnímání dechu, nácvik nádechu a výdechu, podpora rozvoje jemné motoriky, koncentrace, spolupráce
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Bublifuk
Kontraindikace	Zrakové postižení
Postup	Klient sedí na zemi, má vzpřímená záda, aby se mu dobře dýchalo. V ruce drží bublifuk. Nadechne se a s výdechem foukne do bublifuku. Snaží se vyfouklé bubliny chytit.
Variace	Párová - muzikoterapeut drží bublifuk a klient do něj fouká a naopak Klient fouká a muzikoterapeut chytá bubliny

HUDEBNÍ DIALOG

Cíl	Podpora rozvoje jemné motoriky, neverbální komunikace, naslouchání, pozornosti, spolupráce, imitace (přesné napodobování)
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Metalofon nebo Ocean drum
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Muzikoterapeut a klient sedí na zemi naproti sobě. Muzikoterapeut hraje na metalofon (Ocean drum) a klient se ho snaží napodobit.
Variace	Hrají na jeden metalofon pro oba nebo má každý svůj Muzikoterapeut hraje střídavě vysoké a nízké tóny na metalofon Muzikoterapeut napodobuje hru klienta

ZVUKOVÁ ZVÍŘÁTKA

Cíl	Podpora rozvoje jemné motoriky, audiomotoriky, sluchové percepce, koncentrace, spolupráce
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Zvuková zvířátka – sova, kočka, kachna
Kontraindikace	Sluchové postižení, epilepsie, virové onemocnění
Postup	Muzikoterapeut předvede, jak zvuková zvířátka zní, aby byl klient seznámen se zvukem. Předá zvukové zvířátko klientovi a ten na něj zahraje.
Variace	Pokud má klient problém se správným vdechnutím vzduchu do zvířátka, muzikoterapeut mu ho pomůže přidržet u úst.

MOŘE

Cíl	Podpora rozvoje vizuomotoriky, audiomotoriky, sluchové percepce, koncentrace, spolupráce
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Ocean drum nebo dešťová hůl
Kontraindikace	Sluchové postižení, epilepsie
Postup	Muzikoterapeut a klient drží společně Ocean drum. Muzikoterapeut koordinuje pohyb tak, aby bylo slyšet postupné přesypání kuliček v bubnu – šumění moře a společně zvuku naslouchají.
Variace	Střídání pomalého přesypání kuliček s intenzivním rychlým pohybem ze strany na stranu. Muzikoterapeut nechá volnost klientovi v práci s nástrojem.

HUDEBNÍ IMPROVIZACE

Cíl	Podpora rozvoje jemné motoriky, emočního prožívání, uvolnění
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Kigonki
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Klient sedí na zemi, před sebou má Kigonki a hraje na nástroj paličkami. Může si ho dát také na klín a hrát jen rukama.
Variace	Muzikoterapeut chytí Kigonki za provázek a drží ho ve vzduchu. Klient na něj hraje.

ZPÍVAJÍCÍ PTÁČEK

Cíl	Vnímání dechu, nácvik nádechu a výdechu, podpora rozvoje jemné motoriky, sluchové percepce, koncentrace, spolupráce
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Keramický ptáček, voda
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Klient sedí na zemi, má vzpřímená záda, aby se mu dobře dýchalo. V ruce drží ptáčka naplněného vodou. Nadechne se a s výdechem foukne do ptáčka tak silně, až ptáček vydá bublavý zvuk. Drží ptáčka tak, aby z něj nevytlil vodu.
Variace	Muzikoterapeut drží ptáčka a klient do něj fouká. Klient i muzikoterapeut mají každý svého ptáčka a oba do něj foukají.

ŽÁBA

Cíl	Podpora rozvoje jemné motoriky, vizuomotoriky, sluchové percepce, koncentrace, spolupráce.
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Zvukové zvířátko - žába
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Muzikoterapeut ukáže klientovi hru na žábu. Klient napodobí hru na žábu. Musí pracovat správným směrem, aby žába zněla.
Variace	Pokud klient není schopen koordinaci pohybů zvládnout, muzikoterapeut drží ve své ruce žábu a klient na ni hraje společně s muzikoterapeutem. Každý drží v jedné ruce svou žábu a druhou rukou hraje na žábu druhého.

HLADÍME KANTELU

Cíl	Podpora rozvoje jemné motoriky, vizuomotoriky, audiomotoriky, koncentrace, zklidnění
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Kantela
Kontraindikace	Epilepsie
Postup	Klient drží jednou rukou kantelu a druhou rukou hraje na struny. Hladí všechny struny jemně a plynule za sebou všemi prsty.
Variace	<p>Klient hraje jen jedním prstem. Hraje jedním směrem od sebe a potom druhým směrem k sobě.</p> <p>Klient si položí kantelu na stůl (na zem) a hraje střídavě pravou rukou a potom levou rukou.</p> <p>Asistované hraní - klient sedí na zemi k muzikoterapeutovi zády, muzikoterapeut drží na klíně klienta kantelu a drží klientovi také ruku, kterou společně hrají na kantelu.</p>

RELAXACE

Cíl	Možnost zmírnění projevů hyperaktivity, stereotypních pohybů, uvolnění, zklidnění
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Kigonki nebo Koshi
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Klient leží na měkké podložce, muzikoterapeut má na klíně Kigonki a hraje na něj paličkami. Klient poslouchá.
Variace	Muzikoterapeut pracuje s Koshi.

ROZLOUČENÍ

Cíl	Uvědomění si konce setkání, podpora rozvoje sluchové percepce, koncentrace, zklidnění
Cílová skupina	Klienti s autismem
Forma	Individuální
Pomůcky	Kytara nebo elektronické varhany
Kontraindikace	Sluchové postižení
Postup	Muzikoterapeut hraje písničku na ukončení setkání, klient poslouchá. Až písničku dohraje, vezme muzikoterapeut zvoneček, zacinká na něj, řekne: „Končíme!“, potom podá ruku klientovi a rozloučí se s ním: „Na shledanou, Alexi!“
Variace	Zvonečkem může zacinkat klient a ukončit tak setkání.

11 PÍSNĚ PRO MUZIKOTERAPEUTICKOU PRAXI

(viz příloha L)

K absolventské práci přikládám mé vlastní písně. Tyto písně je možné využít jako každodenní rituál při zahájení vyučování, kdy si žáci mohou opakováním upevnit dny v týdnu, měsíce v roce a roční období.

Během muzikoterapeutických setkávání s chlapci jsem tyto písně nevyužila. Ale chtěla bych je pravidelně zařadit do ranního rituálu ve třídě, kde děti každý den učím, jaký je den, měsíc a roční období.

Všechny písně obsahují první hlas, akord a slova. První píseň PONDĚLÍ je doplněna o další doprovody hudebních nástrojů, jako je klavír, zvonkohra, triangel, dřívka a bubínek. Je to ukázka toho, jak je možno doprovod písně rozšířit.

ZÁVĚR

Tato absolventská práce se zabývá využitím individuální muzikoterapie při rozvoji osobnosti dítěte s autismem. Sledovány byly oblasti, které jsou u těchto klientů méně rozvinuty. Šlo především o oblast komunikačních schopností, motoriky, percepce a chování.

Cílem absolventské práce bylo potvrdit nebo vyvrátit účinnost individuální muzikoterapie na rozvoj oblasti u dětí s autismem, které jsou méně rozvinuty, a to prostřednictvím experimentálního šetření. Pro účely experimentálního šetření byla použita metodologie kvalitativního výzkumu - analýza textu, rozhovor, dotazník, pozorování, písemné záznamy a videonahrávky. Dalším cílem je také sledovat změny v oblasti navazování očního kontaktu, chování, stereotypů a sebepoškozování v průběhu muzikoterapeutických setkávání. Posledním cílem je najít odpověď na tyto hypotézy:

1. Má muzikoterapeutické působení na klienta s autismem vliv na celkový rozvoj jeho osobnosti (komunikace, motorika, percepce)?
2. Zmírní se četnost a intenzita agresivního, nevhodného a stereotypního chování klientů v průběhu experimentálního šetření?
3. Podaří se navázat oční kontakt s klienty během muzikoterapeutických setkání?

Pro muzikoterapeutickou práci jsem si záměrně vybrala dva chlapce s autismem, kteří mě neznali. Zajímala jsem se o to, zda pomocí muzikoterapeutických setkávání jsem schopna s nimi navázat kontakt a komunikaci a jakým způsobem budu klienty přijata. Jestli je možno vstoupit do jejich uzavřeného světa a komunikovat s nimi prostřednictvím hudby.

Schopnost komunikace je jedna ze stěžejních oblastí, s nimiž má dítě s autismem výrazné problémy. Pokud ho dospělí nechápou, neví, jak se cítí, co ho bolí, ale i naopak, když dítě nechápe, co se po něm žádá, často reaguje agresivním chováním. Pokud se však najde alternativní způsob komunikace, pomocí něhož je dítě schopno vyjádřit své pocity, agrese ustupuje. Pro děti s autismem je často komunikace pomocí hudby

jednodušší než verbální dorozumívání. Je to především díky tomu, že je hudba u dětí s autismem většinou velmi oblíbená. Lze také vysledovat pozitivní vliv muzikoterapie na prožívání dětí, které odchází z muzikoterapeutických setkání dobře naladěni, uvolněni a zklidněni. Dostávají šanci pro seberealizaci, ventilaci emocí a sebepoznání.

Muzikoterapie u klientů s autismem je pro tyto osoby přínosná. Uklidňuje, pomáhá překonávat motorickou neobratnost, zlepšuje koordinaci, má kladný vliv na emocionální stránku, ale také redukuje nevhodné chování. Výraznou úlohu má muzikoterapie také jako prostředek vytržení klientů ze zaběhnutého režimu a nabídnutí další aktivity, která by je obohatila v jejich vnímání a zkvalitnila jejich život. Jde o vstup do nového prostředí, setkání se s novou osobou, nabídnutí nových činností a pomůcek k rozvoji jejich osobnosti. Proto je nutné říct, že má muzikoterapie své nezastupitelné místo v práci s dětmi s autismem.

SOUHRN

Absolventská práce pojednává o vlivu muzikoterapie na celkový rozvoj osobnosti dítěte s autismem.

Práce definuje v úvodu muzikoterapii, její dělení, popisuje muzikoterapeutický proces a osobnost muzikoterapeuta. Dále se zabývá pojmem autismus a charakterizuje projevy u osob s tímto postižením.

Praktická část se věnuje vlastnímu výzkumu, který probíhal u dvou chlapců s autismem. Obsahuje charakteristiku klientů, popisuje jednotlivá muzikoterapeutická setkání a hodnotí dosažené výsledky.

Na základě získaných výsledků autorka konstatuje, že muzikoterapie je vhodná pro zvyšování kvality života dětí s autismem. Kladně působí na rozvoj komunikace, motoriky a percepce a také pozitivně ovlivňuje jejich chování. Může být jedním z prostředků, který se podílí na jejich celkovém rozvoji.

SUMMARY

The thesis concerns the influence of music therapy on the whole evolution of a child suffering from autism.

The thesis defines music therapy, its classification describes its therapeutical process and the therapist's personality. Next it explains the term autism and describes the performance of the children who suffer from this disease.

The practical part is devoted to research itself which was realised with the two boys suffering from autism. It contains characteristics of the clients, describes each therapeutical meeting and evaluates its results.

On the basis of gained data the author claims that music therapy is suitable for increasing of the quality of life for children suffering from autism. It positively influences the communication, motoric skills and perception as well as their behaviour. It can be one of the means that play the significant role in evolution of a disabled child.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Výsledky testové baterie Alex	39
Tabulka 2 – Výsledky testové baterie Martin	40
Tabulka 3– Vyhodnocení podle submodelu 2U – Alex.....	41
Tabulka 4 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin	41
Tabulka 5 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex	45
Tabulka 6 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin	46
Tabulka 7 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex	49
Tabulka 8 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin	50
Tabulka 9 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex	54
Tabulka 10 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin	55
Tabulka 11 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Alex	58
Tabulka 12 – Vyhodnocení podle submodelu 2U - Martin	58

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BENÍČKOVÁ, M. *Muzikoterapie a specifické poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3520-7.

BENÍČKOVÁ, M. *Muzikoterapie a edukace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-247-4238-0.

BŘICHÁČKOVÁ, M., VILÍMEK, Z. *Muzikoterapie*. Praha: 2008. ISBN 978-80-86856-50-6.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80 – 7178-303-X.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí*. Praha: Triton, 2001. ISBN 80-7254-192-7.

MOOR, J. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-787-9.

OSTATNÍKOVÁ, D. a KOLEKTIV AUTORŮ. *Máme dieťa s autizmom*. 1. vyd. SAV, 2015. ISBN 978-80-224-1476-6.

RICHMAN, S. *Výchova dětí s autismem*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0984-3.

STEJSKALOVÁ, M. *Psychoterapie uměním*. 1. vyd. Praha: Pressto Publishing, 2012. ISBN 978-80- 905141-0-2.

ŠEDIBOVÁ, A. *ABC autistickej triedy*. Bratislava: Merkur Print, 1998. ISBN 80-9677-54-1-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.

ZELEIOVÁ, J. *Muzikoterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-237-9.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Vyhodnocení podle submodelu 13P - Testová baterie Alex

Příloha B - Vyhodnocení podle submodelu 13P - Testová baterie Martin

Příloha C – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 2 Alex

Příloha D – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 2 Martin

Příloha E – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 5 Alex

Příloha F – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 5 Martin

Příloha G – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 7 Alex

Příloha H – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 7 Martin

Příloha I – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 10 Alex

Příloha J – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 10 Martin

Příloha K - Píseň na přivítání, píseň na rozloučení

Příloha L - Písně pro muzikoterapeutickou praxi

Příloha A – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Testová baterie Alex

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji? Co pozoruji?</i>	Komplexní - pozorování chování, jednání a reakcí klienta na nové prostředí, na osobu muzikoterapeuta. Výběrové - způsob komunikace, manipulace s vybranými hudebními nástroji, oční kontakt, nevhodné a agresivní chování, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě - 6 měsíců. Krátkodobě – toto setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Cílem pozorování je diagnostika klienta, ověřit úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti (verbální, neverbální), motoriku (jemnou, hrubou, pohybovou koordinaci), percepci (sluchovou, zrakovou, taktilní), fyzické a psychické předpoklady a problémy chování.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Klient byl neklidný, nedůvěřivý, projevovaly se u něho stereotypní rituály, agresivní chování. Měl tendence ničit nástroje. Oční kontakt nenavazoval. Při odchodu nastaly komplikace, vychovatelka z družiny nebyla ve třídě, došlo u něj k agresivitě k předmětům i k osobám.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Nové neznámé prostředí, nová situace pro klienta. Agresivní chování klienta.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	MT - cílený, verbální - instrukce muzikoterapeuta. MT – hudební – hra na hudební nástroje. MT - necílený - reakce na agresivní chování a podněty od klienta, improvizace.

	<p>Klient – podnět byl spontánní (reakce na prostředí, na impulzy vycházející z vlastního organismu).</p> <p>Klient – klient improvizoval na nástroje.</p>
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta, od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi – navázání důvěry, vztahu. K muzikoterapeutovi - na podněty muzikoterapeuta klient vyjadřoval nejistotu v nové situaci.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Během setkání se choval klient nejistě a agresivně, částečně ho zaujala hra na některé nabízené nástroje. Muzikoterapeut reagoval na podněty od klienta formou improvizace.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	<p>Zraková – sledování prostředí, muzikoterapeuta, režimu MT setkání, hudebních nástrojů.</p> <p>Sluchová – vnímání hlasu muzikoterapeuta, zvuků nástrojů.</p> <p>Hmatová – sundávání již dokončených činností z lišty do krabičky, poznávání nástrojů hmatem, reakce na doteky muzikoterapeuta.</p>
<i>Jak klient vnímal?</i> <i>Do jaké míry percepce proběhla?</i>	<p>Zraková – klient pobíhal po místnosti a pozoroval prostředí. Muzikoterapeuta si téměř nevšímal, jen občas se na něj letmo podíval. Nástroje ho zaujaly. Oční kontakt nenavazoval.</p> <p>Sluchová – na některé pokyny muzikoterapeuta reagoval. Zvuky nástrojů se mu líbily.</p> <p>Hmatová – nástroje zkoumal hmatem, na dotyky terapeuta reagoval dobře.</p>
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Při poznávání nástrojů hmatem nastaly komplikace – klient se snažil nástroje záměrně ničit – zlomil paličku, chtěl přetřhnout struny u kantely. Muzikoterapeut musel dávat do konce setkání velký pozor a být ve střehu, když podával klientovi další nástroje. Musel také rázně vyslovit „NE“, pokud se znovu schylovalo k dané

	situaci. Klient měl také tendenci často sedat do vaku a nespolupracovat.
<p><i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita?</i></p> <p><i>S jakým výsledkem?</i></p>	<p>Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – běhá po místnosti, nejeví velký zájem o fotografie na liště, musí se několikrát pobízet, aby se šel podívat, jakou činnost bude dělat.</p> <p>Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt nebyl navázán, na podání ruky reaguje dobře.</p> <p>Já jsem – po ukázání fotografií se zvedne a opět pobíhá po místnosti, fotografie ho nezajímají.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – vrací se a sedá si na zem až po zahrání prvních tónů, zpočátku poslouchá, v půlce písni se zvedne a běhá po místnosti.</p> <p>Hra na chřestidla – chřestidla vytahoval z krabice, zkoumal je hmatem, zkoušel na ně hrát, hra se mu líbila. Nejvíce ho zaujaly korálky na chřestidle, tahal za ně, měl tendenci je dávat do pusy a kousat.</p> <p>Hra na metalofon – zpočátku se mu hra líbí, po chvíli hraje hrubě, je na něm vidět nervozita, vydává u hry zvuky, při hře zlomí záměrně paličku.</p> <p>Hra na kantelu (relaxace) – nejdříve poslouchá hru muzikoterapeuta, pak vlastní hru, ale potom ho napadne struny chytat a silně za ně tahat.</p> <p>Rozloučení – píseň na ukončení setkání chvíli poslouchá, pak se zvedne a odchází. Na zazvonění zvonečku se otočí.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Vydávání různých zvuků, stereotypy, nevhodné chování a agrese. Při nabídce hry na nástroje projevil zájem.
<i>Jaký byl projev?</i> <i>Jaké povahy?</i>	Na verbální podnět muzikoterapeuta zpočátku reagoval, ale pak často odbíhal. Na podnět hudební povahy se soustředil.
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Projevy u klienta se rychle střídaly, muzikoterapeut

	musel improvizovat a reagovat na danou situaci.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Vstup vychovatelky do třídy, přítomnost vaku na odpočinek. Nutno dát upozornění na dveře a odstranit vak.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	V místnosti se nachází hodně hraček a předmětů, jsou vidět i různé nástroje. Klienta však tyto věci nerozptylují, vůbec si jich nevšímá.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	Protože to bylo nové prostředí pro klienta, pobíhal po místnosti, snažil se především pozorovat, ale předmětů si nevšímá ani je nebral do rukou.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	Materiální – triangel, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, metalofon, přírodní chřestidla, kantela, vak. Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje.
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano. I když klient reagoval nejistě, je důležité zachovat prostředky v daném sledu a v dané podobě a vytvořit tak stejnou strukturu každého setkání, což u klienta povede k důvěře a jistotě pro další práci.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Na hudební prostředky reagoval aktivní hrou na nástroje. Na nehudební prostředky (fotografie) povrchně, bez zájmu.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient se k nové situaci stavěl nejistě.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Klient byl nedůvěřivý, projevovala se u něho nervozita.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	S diagnózou klienta jsem se předem důkladně seznámila, i přesto jsem pociťovala zpočátku nejistotu a strach z jeho projevů a chování. Snažila jsem se o dokončení terapie tak, jak by to mělo být i v dalších setkáních.

<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Narušením zaběhlého režimu dne klienta. Chováním klienta.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Klientovi byla nabídnuta další činnost, která by ho mohla odpoutat od stereotypů a zkvalitnit jeho pobyt v odpolední družině. Myslím, že dnes ne.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Klient měl pochopit záměr muzikoterapeuta navázat s ním kontakt a spolupráci. Opatření – pokračovat pravidelně v setkáních, zachovat nastavenou formu setkání.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Pozorování úrovně komunikace (verbální, neverbální) a motoriky (jemné, hrubé) u klienta. Sledování chování a jednání klienta (agresivní chování, stereotypy). Navázání očního kontaktu mezi muzikoterapeutem a klientem. Podpora rozvoje úrovně percepce (zrakové, sluchové a hmatové), motoriky.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Splněny byly tyto cíle: pozorování a sledování oblastí u klienta. Rozvoj zrakové, sluchové, hmatové percepce, motoriky.
<i>Jaké cíle se nepodařilo splnit a proč?</i>	Nepodařilo se dostatečně navázat oční kontakt. Bylo to první setkání.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – pohybů horních končetin při hře na nástroje. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – bylo to první setkání, u klienta se projeví očekávané stereotypy a agrese v jeho chování.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování. Cvičení - přivítání a rozloučení

	<p>píseň se jménem</p> <p>improvizace na nástroje</p> <p>relaxace s kantelou</p>
<p><i>Setkání považujete za úspěšné? Proč?</i></p> <p><i>V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i></p>	<p>Ano.</p> <p>Počáteční navázání kontaktu s klientem.</p> <p>Úspěch setkání vidím v tom, že klient vydržel v místnosti až do konce. I když stále po místnosti pobíhal, nikdy neodešel pryč.</p>
PLÁN:	
<p><i>Jaký je sestaven plán?</i></p>	<p>Po prvním setkání nechávám stejný plán - pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, zachovat stejnou strukturu setkání.</p>
<p><i>Je plán funkční?</i></p> <p><i>Nevyžaduje zásadní změny?</i></p>	<p>Částečně.</p> <p>Musíme změnit čas setkání. Přesuneme setkání o hodinu dříve, kdy je klient po obědě a nemá tedy hlad. Je třeba se také vždy důkladně zamyslet nad nástroji, které chci použít, uvědomit si, co by se mohl klient snažit zničit a být na tuto situaci předem připravena.</p> <p>Je velmi důležité se vždy po setkání vracet do předem stanovené části školy (třídy, tělocvičny) a také aby se tam vždy vyskytovala jeho vychovatelka.</p>

Příloha B – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Testová baterie Martin

POZOROVÁNÍ:	
<p><i>Jak pozoruji?</i></p> <p><i>Co pozoruji?</i></p>	<p>Komplexní - pozorování chování, jednání a reakcí klienta na nové prostředí, na mou osobu muzikoterapeuta.</p> <p>Výběrové - způsob komunikace, manipulace s vybranými hudebními nástroji, oční kontakt, nevhodné a agresivní chování, stereotypy.</p>
<p><i>Koho pozoruji?</i></p>	<p>Klienta, sebe.</p>
<p><i>Jak dlouho pozoruji?</i></p>	<p>Dlouhodobě - 6 měsíců.</p>

	Krátkodobě – toto setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Cílem pozorování je diagnostika klienta, ověřit úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti (verbální, neverbální), motoriku (jemnou, hrubou, pohybovou koordinaci), percepci (sluchovou, zrakovou, taktilní), fyzické a psychické předpoklady a problémy chování.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Při vyzvedávání z družiny se klient začal schovávat v relaxačních pytlích, potom lezl na parapety, skříně a smál se. Při muzikoterapii běhal po třídě, zkoušel otevřít všechny dveře, blikal světlem, pouštěl vodu a splachoval záchod. Při cvičeních chvíli spolupracoval, ale potom opět běhal po třídě.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Nové neznámé prostředí, nová situace pro klienta. Hyperaktivita klienta.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	MT - cílený, verbální - instrukce muzikoterapeuta. MT – hudební – hra na hudební nástroje. MT - necílený - reakce na hyperaktivitu a podněty od klienta, improvizace. Klient – podnět byl spontánní (reakce na prostředí, na impulzy vycházející z vlastního organismu). Klient – klient improvizoval na nástroje.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta, od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi – navázání důvěry, vztahu. K muzikoterapeutovi - na podněty muzikoterapeuta klient vyjadřoval nejistotu v nové situaci.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Během setkání byl klient veselý, smál se. Na

	hyperaktivitu reagoval muzikoterapeut improvizací.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	<p>Zraková – sledování prostředí, muzikoterapeuta, režimu MT setkání, hudebních nástrojů.</p> <p>Sluchová – vnímání hlasu muzikoterapeuta, zvuků nástrojů.</p> <p>Hmatová – sundávání již dokončených činností z komunikační lišty do krabičky, poznávání nástrojů hmatem, reakce na doteky muzikoterapeuta.</p>
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	<p>Zraková – klient pobíhal po místnosti a pozoroval prostředí. Oční kontakt navazoval jen při vyslovení jeho jména. Nástroje ho zaujaly.</p> <p>Sluchová – některým pokynům muzikoterapeuta rozuměl, reagoval na ně. Zvuky nástrojů se mu líbily.</p> <p>Hmatová – nástroje zkoumal hmatem, na doteky terapeuta reagoval pozitivně, ale krátce.</p>
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Při práci s klientem byly patrné stereotypy, které se opakovaly – třepání a točení s nástroji. Často odbíhal do koupelny, kde pouštěl vodu, blikal a splachoval. Když jsem ho vyzvala, aby odešel, zlobil se.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i>	<p>Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – běhá po místnosti, nejeví velký zájem o fotografie na liště, musí se několikrát pobízet, aby se šel podívat, jakou činnost bude dělat.</p> <p>Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt nebyl navázán, na podání ruky reaguje dobře.</p> <p>Já jsem – po ukázání fotografií se krátce zadívá na mou fotografii. Oční kontakt nenavázal.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – při hře na kytaru chvíli poslouchá, snaží se sahat na struny.</p> <p>Hra na chřestidla – chřestidla vytahoval z krabice, zkoumal je hmatem. Zaujala ho dvě stejná chřestidla, kterými stále točil.</p>

	<p>Hra na metalofon – improvizoval na nástroj.</p> <p>Hra na kantelu (relaxace) - hra se mu líbí, sám hraje jemně prsty.</p> <p>Rozloučení – píseň na ukončení setkání poslouchá.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Velká hyperaktivita, zájem o světla a vodu, stereotypy.
<i>Jaký byl projev?</i>	Klient se smál.
<i>Jaké povahy?</i>	
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Muzikoterapeut musel stále odbíhat od cvičení.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Klient byl v novém prostředí, zkoumal ho.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	V místnosti je mnoho věcí, které klient nezná, příště ho snad už nebudou rozptylovat.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	Stále zkoumal pro něj nové prostředí.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	<p>Materiální – triangel, zvoneček, kytara, komunikační lišta, fotografie osob a nástrojů, metalofon, přírodní chřestidla, kantela, vak, molitanové lůžko.</p> <p>Obsahové – zpěv, melodie, hra na nástroje.</p>
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano. I když klient stále odbíhal, je důležité zachovat prostředky v daném sledu a v dané podobě a vytvořit tak stejnou strukturu každého setkání, což u klienta povede k důvěře a jistotě pro další práci.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Na hudební prostředky reagoval aktivní hrou na nástroje. Na nehudební prostředky (fotografie) povrchně, bez zájmu.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient se k nové situaci stavěl celkem pozitivně.
POCITY:	

<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Klient byl veselý, ale byla na něm vidět i nervozita.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Měla jsem pocit nejistoty.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Vstupem klienta do nového prostředí. Chováním klienta.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Klientovi byla nabídnuta další činnost, která by ho mohla odpoutat od stereotypů a zkvalitnit jeho pobyt v odpolední družině. Myslím, že dnes ne.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Klient měl pochopit záměr muzikoterapeuta navázat s ním kontakt a spolupráci. Opatření – pokračovat pravidelně v setkáních, zachovat nastavenou formu setkání.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Pozorování úrovně komunikace (verbální, neverbální) a motoriky (jemné, hrubé) u klienta. Sledování chování a jednání klienta (agresivní chování, stereotypy). Navázání očního kontaktu mezi muzikoterapeutem a klientem. Podpora rozvoje úrovně percepce (zrakové, sluchové a hmatové), motoriky.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Splněny byly tyto cíle: pozorování a sledování oblastí u klienta. Rozvoj zrakové, sluchové, hmatové percepce, motoriky.
<i>Jaké cíle se nepodařilo splnit a proč?</i>	Nepodařilo se dostatečně navázat oční kontakt. Bylo to první setkání.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – pohybů horních končetin při hře na nástroje. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – bylo to první setkání, u klienta se projeví očekávané stereotypy v jeho chování.

<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování. Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem improvizace na nástroje relaxace s kantelou
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Počáteční navázání kontaktu s klientem. Úspěch spatřuji v zaujetí hry na nástroje.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Po prvním setkání nechávám stejný plán - pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Částečně, je nutno změnit čas setkání, aby se klient vrátil do družiny na svačinu.

Příloha C – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 2 Alex

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji? Co pozoruji?</i>	Komplexní – pozorování chování a jednání klienta na druhém setkání – změny. Výběrové – způsob komunikace, manipulace s vybranými hudebními nástroji, spolupráce, oční kontakt, nevhodné a agresivní chování, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě – 6 měsíců. Krátkodobě – jen při daném cvičení. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Opakovaně.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.

<i>Jaké oblasti/suboblasti pozorují?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (jemnou), percepce (zrakovou, sluchovou, hmatovou), chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Dnes byl klient klidnější, ale stále odbíhá od cvičení. Při odchodu z družiny na setkání nenastaly žádné problémy.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Hra na hudební nástroj.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Cílený neverbální podnět muzikoterapeuta (hra na žábu, chřestidla, kantelu). Nehudební – napomenutí klienta.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Pozitivně.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	Zraková – sledování žáby a kantely, muzikoterapeuta. Sluchová – vnímání zvuku žáby a zvuku kantely, vnímání hlasu muzikoterapeuta. Hmatová – poznávání nástrojů hmatem, hra na nástroje.
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Klienta žába zaujala, líbil se mu zvuk a hned se pokoušel hrát také. U kantely jsem se snažila upozornit klienta na to, že se nesmí tahat za struny a ukázala jsem mu znovu správný způsob hraní.
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Vše proběhlo bez negativních reakcí.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání</i>	Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – krátce pozoruje co je na

<p><i>použita?</i></p> <p><i>S jakým výsledkem?</i></p>	<p>lišťe za fotografie, potom odbíhá.</p> <p>Zahájení setkání s trianplem – oční kontakt byl krátce navázán, na podání ruky reaguje dobře.</p> <p>Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno reaguje potukáním na hrud', na mou fotografii a při vyslovení mého jména reaguje dlouhým očním kontaktem.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – vrací se a sedá si na zem až po výzvě muzikoterapeuta, potom píseň poslouchá.</p> <p>Hra na chřestidla – cvičení probíhá opakovaně, snažíme se o rytmus.</p> <p>Hra na žábu (zvukové zvířátko) – cvičení bylo použito poprvé, klienta zaujalo.</p> <p>Hra na kantelu (relaxace) – cvičení bylo použito již minule. Je nutné klienta důsledně upozornit na to, co nesmí s kantelou dělat. Reaguje smíchem, letmo se na mne podívá, ale poslechne.</p> <p>Rozloučení – píseň ho krátce zaujala, pak se zvedl a odešel.</p>
<p>PROJEV:</p>	
<p><i>Co bylo projevem?</i></p>	<p>Při hře na kantelu záměrně opakoval natažení strun.</p>
<p><i>Co daný projev vyvolal?</i></p>	<p>Jasně nastavení pravidel při hře na kantelu.</p>
<p>PROSTŘEDÍ:</p>	
<p><i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i></p>	<p>MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na lišťe, fotografie osob, nástroje.</p>
<p><i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i></p>	<p>Žádné.</p>
<p><i>Je prostředí podnětné?</i></p>	<p>Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.</p>
<p><i>Jak klient na prostředí reagoval?</i></p>	<p>Dnes je klient už klidnější, po místnosti tak často neběhá.</p>
<p>PROSTŘEDKY:</p>	
<p><i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i></p>	<p>Materiální - trianpl, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, přírodní chřestidla, zvuková zvířátka - 2</p>

	žáby, kantela. Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje.
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Klient reagoval na hudební prostředky pozitivně. Na rytmus reagoval pozorností a sledování muzikoterapeuta.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient si byl v prostředí již jistější.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Byl již důvěřivější, ale ještě stále trochu nejistý.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Radost ze zlepšení chování klienta a jeho spolupráce.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Získáváním důvěry mezi klientem a muzikoterapeutem.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Klient pochopil, jak se hraje na nástroje, ale také pochopil pravidla, co se nesmí dělat s nástrojem při hře.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Muzikoterapeuta a jeho nastavená jasně daná pravidla při setkání.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	V průběhu cvičení začal klient spolupracovat. Soustředil se na hru a neodbíhal od cvičení.
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí? Proč?</i>	Proměna je žádoucí pro další spolupráci s klientem. Došlo k navázání kontaktu a vytvoření vzájemné důvěry.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	Výrazná změna nastala v projevech chování. Nevyskytovaly se žádné náznaky agresivního chování. Několikrát byl navázán i oční kontakt – zatím krátce. Podařilo se i prodloužení pozornosti k dané činnosti.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Opakující se struktura setkání jako minule, což u klienta vyvolalo důvěru v práci s muzikoterapeutem.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, motoriky (jemné), podpora rozvoje úrovně percepce

	(zrakové, sluchové, hmatové), pozornosti, zmírnění projevů agresivního a stereotypního chování, navázání očního kontaktu.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Byly splněny všechny cíle.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	<p>Koordinace – pohybů HK - hra na žábu a kantelu oběma rukama současně.</p> <p>Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem.</p> <p>Konfrontace – při pravidelném setkávání a dodržování nastavené struktury muzikoterapeutického setkání bude možné pokračovat ve spolupráci s klientem.</p>
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	<p>Metoda pozorování.</p> <p>Cvičení - přivítání a rozloučení</p> <p>píseň se jménem</p> <p>hra na přírodní chřestidla</p> <p>hra na žábu</p> <p>relaxace s kantelou</p>
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	<p>Ano.</p> <p>Při setkání došlo ke vzájemné spolupráci mezi klientem a muzikoterapeutem.</p> <p>Klient přijal novou činnost ve svém nastaveném pravidelném režimu v odpolední družině za pozitivní.</p>
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, který se osvědčil, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	<p>Ano, je funkční.</p> <p>Ne.</p>

Příloha D – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání 2 Martin

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji?</i> <i>Co pozoruji?</i>	Komplexní – pozorování chování a jednání klienta na druhém setkání – změny. Výběrové – způsob komunikace, manipulace s vybranými hudebními nástroji, spolupráce, oční kontakt, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě – 6 měsíců. Krátkodobě – jen při daném cvičení. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Opakovaně.
<i>Proč pozoruji?</i> <i>Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (jemnou), percepci (zrakovou, sluchovou, hmatovou), chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Při vstupu do místnosti klient opět zkusil otevřít všechny dveře. Dnes byl trochu klidnější než při prvním setkání.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Hra na hudební nástroj.
<i>Jaký byl podnět?</i> <i>Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Cílený neverbální podnět muzikoterapeuta (hra na žábu, chřestidla, kantelu). Nehudební – navázání cíleného očního kontaktu při hře na chřestidla, který se opakoval.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta, od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi, k muzikoterapeutovi.

<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Pozitivně.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	<p>Zraková – sledování žáby a kantely, muzikoterapeuta.</p> <p>Sluchová – vnímání zvuku žáby a zvuku kantely, vnímání hlasu muzikoterapeuta.</p> <p>Hmatová – poznávání nástrojů hmatem, hra na nástroje.</p>
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Klienta zaujal zvuk chřestidel a rytmizace, hra na žabu se mu líbila, snažil se stále opakovat správný způsob hry na ni.
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Při hře na chřestidla se kousal do ruky a také k ní číchal, ale smál se u toho.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i>	<p>Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – krátce pozoruje, co je na liště za fotografie, společně bereme postupně fotografie a dáváme již vykonané činnosti do krabičky.</p> <p>Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt byl krátce navázán, na podání ruky reaguje dobře.</p> <p>Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno a mé jméno reaguje poťukáním na hrud' s mou podporou.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – poslouchá a usmívá se.</p> <p>Hra na chřestidla – cvičení probíhá opakovaně, snažíme se o rytmus.</p> <p>Hra na žabu (zvukové zvířátko) – cvičení bylo použito poprvé, klienta zaujalo.</p> <p>Hra na kantelu (relaxace) – cvičení bylo použito již minule. Hrajeme společně.</p> <p>Rozloučení – poslouchá a na zazvonění zvonečkem se směje.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Opakující se navazování očního kontaktu.

<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Moji radost.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Koupelna, vypínače, venkovní rolety.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	Prostředí již minule prozkoumal, dnes je klidnější a neodbíhá tak často do koupelny.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	Materiální - triangl, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, přírodní chřestidla, zvuková zvířátka - 2 žáby, kantela. Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje.
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	ANO.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Reagoval pozitivně.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient si byl již jistější v novém prostředí.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Klient měl při setkání radost.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Měla jsem pocit spokojenosti, že proces funguje.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Získáváním důvěry mezi klientem a muzikoterapeutem.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Klient pochopil, jak se hraje na nástroje, hlavně na žábu, na kterou hrál poprvé.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Muzikoterapeuta a jeho instrukci ke hře na hudební nástroje.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	Klient se více soustředil na daná cvičení. Také se vyskytl opakovaný oční kontakt při hraní na chřestidla.

<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí? Proč?</i>	Ano, je to známka důvěry klienta v muzikoterapeuta. Je žádoucí pro další spolupráci.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	Došlo k delšímu udržení koncentrace a v oblasti chování k mírnému zklidnění.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Opakující se struktura setkání jako minule, což u klienta vyvolalo důvěru v práci s muzikoterapeutem.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, motoriky (jemné), podpora rozvoje úrovně percepce (zrakové, sluchové, hmatové), pozornosti, zmírnění projevů stereotypního chování, navázání očního kontaktu.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Byly splněny všechny cíle.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – pohybů HK - hra na žábu a kantelu oběma rukama současně. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – při pravidelném setkávání a dodržování nastavené struktury muzikoterapeutického setkání bude možné pokračovat ve spolupráci s klientem.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování. Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na přírodní chřestidla hra na žábu relaxace s kantelou
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Při setkání došlo ke vzájemné spolupráci mezi klientem a muzikoterapeutem. Klient přijal novou činnost ve svém nastaveném

	pravidelném režimu v odpolední družině za pozitivní.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, který se osvědčil, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční?</i>	Ano, je funkční.
<i>Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ne.

Příloha E – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 5 Alex

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji?</i> <i>Co pozoruji?</i>	Komplexní – pozorování chování, jednání a reakcí klienta. Výběrové – způsob komunikace, manipulace s bubnem, kantelou, spolupráce, oční kontakt, nevhodné chování, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě – 6 měsíců. Krátkodobě – jen při daném cvičení. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé – při novém cvičení. Opakovaně.
<i>Proč pozoruji?</i> <i>Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (psychomotorickou koordinaci, vizuomotoriku, audiomotoriku), percepce (zrakovou, sluchovou, hmatovou), chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Při hře na buben měl tendenci na něj šlápnout, hned jsem ho napomenula, jinak bez komplikací.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Hra na hudební nástroj. Náznak šlápnutí na buben.

<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Cílený neverbální podnět muzikoterapeuta (hra na buben, kantelu). Nehudební – napomenutí klienta.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Hra na nástroj byla přijata s nadšením. Při napomenutí se klient zvedl a od nástroje odešel.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	Zraková – sledování kuliček v bubnu a jejich pohyb. Sluchová – vnímání zvuku přesypajících se kuliček v bubnu, síla zvuku. Hmatová – poznávání nástroje hmatem, koordinace při přesypání kuliček.
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Klienta velice zaujaly kuličky uvnitř bubnu, pozorně je sledoval zrakem. Nevadil mu silný zvuk ani při velmi rychlém pohybu.
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Při položení bubnu na zem na něj chtěl klient šlápnout, po mém upozornění „NE!“ se začal smát, ale poslechl a odešel.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i>	Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – pozoruje co je na liště za fotografie, co budeme dnes dělat. Po vykonání činnosti odkládá fotografii do košíčku. Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt byl navázán, ruku na pozdrav podá. Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno reaguje poťukáním na hrud', na mou fotografii reaguje očním kontaktem. Uvítací píseň se jménem – poslouchá, směje se. Hra na buben OCEAN DRUM – cvičení bylo použito

	<p>poprvé, klienta velmi zaujalo. Zvuk a pohyb kuliček se mu líbil.</p> <p>Hra na kantelu (relaxace) – cvičení bylo použito již několikrát. Je nutné klienta stále sledovat, aby neničil nástroj. Na upozornění reaguje vždy smíchem, ale poslechne.</p> <p>Rozloučení – píseň už zná, vydrží až do konce, čeká na zazvonění zvonečku a odchází.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Klient začal buben rychle naklánět tak, aby vydával záměrně silný zvuk.
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Radost klienta ze síly zvuku.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Žádné.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	V místnosti ho nic nerozptyluje.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	<p>Materiální - trianql, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, OCEAN DRUM, kantela.</p> <p>Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje.</p>
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Na buben reagoval s nadšením, na kantelu pozitivně.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient se k novému cvičení stavěl pozitivně.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Radostné.

<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Měla jsem dobrý pocit z plynulosti setkání.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Smíchem klienta.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Jak pracovat s bubnem, jak koordinovat pohyb rukou tak, aby se kuličky přesypaly z jedné strany na druhou tak, jak si to klient přál.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Klient pochopil instrukci muzikoterapeuta, že se buben nesmí ničit.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	V průběhu cvičení začal klient spolupracovat na naklánění bubnu. Vyjádřil své pocity smíchem.
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí? Proč?</i>	Ano, posun ve spolupráci klienta s muzikoterapeutem je žádoucí pro další práci.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	K velké změně došlo v přijetí klienta struktury setkání, v dokončování částí sezení (stálá, opakující se cvičení) a respektování osobnosti muzikoterapeuta.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Nastavení jasných pravidel chování, jasně daná a opakující se struktura setkání.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, podpora rozvoje úrovně motoriky (psychomotorické koordinace), percepce (zrakové, sluchové, hmatové), myšlení, zmírnění projevů stereotypního chování, prodlužování očního kontaktu.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Byly splněny všechny cíle.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – koordinace pohybů HK - hra na buben. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – i při důsledném upozornění klienta na nežádoucí chování není klient agresivní a poslechne

	danou instrukci.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na OCEAN DRUM relaxace s kantelou
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Setkání s klientem proběhlo bez komplikací. Jeho nevhodné a stereotypní chování není již tak časté. Daří se i velmi často navazovat oční kontakt.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ano, je funkční. Ne.

Příloha F – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 5 Martin

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji? Co pozoruji?</i>	Komplexní – pozorování chování, jednání a reakcí klienta. Výběrové – způsob komunikace, manipulace s bubnem, kantelou, spolupráce, oční kontakt, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě – 6 měsíců. Krátkodobě – jen při daném cvičení. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé – při novém cvičení. Opakovaně.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.

<i>Jaké oblasti/suboblasti pozorují?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (psychomotorickou koordinaci, vizuomotoriku, audiomotoriku), percepci (zrakovou, sluchovou, hmatovou), chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Hra na buben Ocean drum ho velice zaujala. Jinak ostatní cvičení, které znal, opakoval bez problémů.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Hra na hudební nástroj. Snaha o fyzický kontakt klienta.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Cílený neverbální podnět muzikoterapeuta (hra na buben, kantelu). Hudební – hudební dialog mezi klientem a muzikoterapeutem.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta, od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi, k muzikoterapeutovi.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Klient se snažil navázat s muzikoterapeutem fyzický kontakt a muzikoterapeut tento podnět přijal s nadšením.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	Zraková – sledování kuliček v bubnu a jejich pohyb. Sluchová – vnímání zvuku přesypajících se kuliček v bubnu, síla zvuku. Hmatová – poznávání nástroje hmatem, koordinace při přesypání kuliček.
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Klienta přesypání kuliček zaujalo méně než samotná hra na buben. Zvuk nástroje mu nevadil. Koordinace s bubnem mu nečinila problémy.
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy.</i>	Klient začal na buben hrát s oblíbenými chřestidly v ruce. Požádala jsem ho, aby mi chřestidla dal, ale to se mu nelíbilo. Po opakované výzvě je však odložil.

<i>Jaké?</i>	
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i>	<p>Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – pozoruje co je na liště za fotografie, co budeme dnes dělat. Po vykonání činnosti společně s muzikoterapeutem odkládá fotografii do košíčku.</p> <p>Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt nebyl navázán, ruku na pozdrav podá.</p> <p>Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno reaguje potukáním na hrud', na mou fotografii reaguje krátkým očním kontaktem.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – poslouchá, kývá se dopředu a dozadu.</p> <p>Hra na buben OCEAN DRUM – cvičení bylo použito poprvé, klienta velmi zaujalo. Zvuk a pohyb kuliček se mu líbil, jeho hra na buben byla intenzivní.</p> <p>Hra na kantelu (relaxace) – cvičení bylo použito již několikrát. Klient už ví, jak se na kantelu hraje.</p> <p>Rozloučení – píseň už zná, vydrží až do konce, čeká na zazvonění zvonečku.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Klient vyžadoval kontakt rukou s muzikoterapeutem při hře na buben.
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Hudební dialog mezi klientem a muzikoterapeutem.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Tentokrát žádné, až při odchodu do družiny šel do koupelny vykonat svůj rituál.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	Dnes si ničeho nevšímal.

PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	Materiální - triangel, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, OCEAN DRUM, kantela. Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje.
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Na hru na buben reagoval s nadšením, na kantelu pozitivně.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient se k novému cvičení stavěl pozitivně.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Pocity obdivu ze zvuku bubnování.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Pocit radosti ze zaujetí klienta nástrojem.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Intenzivní hrou a spoluprací klienta s muzikoterapeutem.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Jak pracovat s bubnem, jak koordinovat pohyb rukou tak, aby se kuličky přesypaly z jedné strany na druhou. Ano, práci s bubnem pochopil.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Muzikoterapeuta a jeho ukázkou práce s bubnem.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	Došlo k záměrné spolupráci klienta s muzikoterapeutem, kdy klient vyzýval muzikoterapeuta ke hře na buben.
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí. Proč?</i>	Ano, posun ve spolupráci klienta s muzikoterapeutem je žádoucí pro další práci.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	K proměně došlo v neverbální komunikaci a v chování klienta, kdy nastala pozitivní reakce mezi klientem a muzikoterapeutem v oblasti práce s nástrojem.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Navázání důvěry klienta v muzikoterapeuta.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností,

<i>setkání stanoveny?</i>	podpora rozvoje úrovně motoriky (psychomotorické koordinace), percepce (zrakové, sluchové, hmatové), myšlení, zmírnění projevů stereotypního chování, prodlužování očního kontaktu.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Splněn byl cíl v rozvoji komunikace mezi muzikoterapeutem a klientem, motoriky, percepce, myšlení.
<i>Jaké cíle se nepodařilo splnit a proč?</i>	Dnes při hraní na buben nebyl navázán oční kontakt.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – koordinace pohybů HK - hra na buben. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – u klienta se může navázat dialog prostřednictvím hudebního nástroje.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování. Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na OCEAN DRUM relaxace s kantelou
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Dnes bylo úspěchem navázání fyzického kontaktu s klientem, který on sám vyžadoval.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ano, je funkční. Ne.

Příloha G – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 7 Alex

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji? Co pozoruji?</i>	Komplexní – pozorování chování, jednání a reakcí klienta. Výběrové – způsob komunikace, manipulace s deštnou holí, s rytmickými hudebními nástroji, spolupráce, nevhodné chování a stereotypy, oční kontakt.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě – 6 měsíců. Krátkodobě – jen při daném cvičení. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé – při novém cvičení. Opakovaně.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (psychomotorickou koordinaci, audiomotoriku), percepci (zrakovou, sluchovou, hmatovou), myšlení, pozornost, chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Dnes byl klient značně rozladěný již před naším setkáním i při samotném setkání.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Netypické chování klienta. Hra na hudební nástroje, zpěv.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Hudební podnět muzikoterapeuta (hra na hudební nástroje, zpěv). Nehudební – improvizace muzikoterapeuta.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta.

	Od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi. K muzikoterapeutovi.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Hra na rytmické hudební nástroje byla přijata pozitivně, u hry na dešťové hole jsem zaznamenala nezájem.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	Zraková – sledování nástrojů, hry muzikoterapeuta na nástroje, sledování pohybu s deštnou holí. Sluchová – vnímání rytmu, vnímání zvuku přesypajících se kuliček v deštné holi, vnímání zpěvu muzikoterapeuta. Hmatová – poznávání nástrojů hmatem, koordinace při manipulaci s deštnou holí.
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Klienta zaujala hra na rytmické nástroje, pozorně je sledoval zrakem. Nevadila mu změna tempa. Zvuk deštných holí ani samotný nástroj ho nezaujal.
<i>Při percepce nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Při hře na deštné hole se nečekaně zvedl, vzal jednu deštnou hůl a bez instrukce muzikoterapeuta ji uklidil do krabice, potom šel pro druhou a uklidil ji také na stejné místo.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i>	Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – pozoruje co je na liště za fotografie, co budeme dnes dělat. Po vykonání činnosti odkládá fotografii do košíčku. Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt byl navázán, podá ruku na pozdrav. Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno reaguje poťukáním na hrud', na mou fotografii reaguje očním kontaktem. Uvítací píseň se jménem – poslouchá a sahá na struny kytary. Hra na rytmické nástroje – klient si vybírá sám nástroj a hraje na něj. Snažím se o napodobování jeho

	<p>rytmu, on se také snaží občas napodobit můj rytmus, ale jen krátce. Při písničce Tluče bubeníček se klient směje, když začnu hrát velmi rychle.</p> <p>Hra na deštné hole (relaxace) – cvičení bylo použito poprvé. Chvilí napodoboval po mně hru, manipuloval s nástrojem, ale potom deštné hole uklidil.</p> <p>Rozloučení – píseň už zná, vydrží až do konce, čeká na zazvonění zvonečku, zvedne se a odchází.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Hlasitý smích klienta.
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Muzikoterapeut záměrně zrychloval a zpomaloval tempo hry na nástroj (bubínek).
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Žádné.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	V místnosti ho nic nerozptyluje.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	<p>Materiální - triangl, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, rytmické nástroje (chřestidla, bubínek), deštné hole.</p> <p>Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, tempo, hra na nástroje.</p>
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Rytmické nástroje ano. Hru na deštnou hůl budu muset vyzkoušet ještě vícekrát, jestli se reakce a postoj k nástroji časem u klienta nezmění.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Na rytmické nástroje reagoval pozitivně – aktivní hrou a spoluprací. Při hře na deštné hole neprojevil zájem o tento nástroj.

POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient se k novému nástroji stavěl negativně.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Radostné, ale byl i nezaujatý nástrojem.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Když klient přestal hrát na deštnou hůl, měla jsem pocit nejistoty. Musela jsem reagovat na odmítnutí nástroje a v danou chvíli improvizovat.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Pocit radosti u klienta byl vyvolán změnami tempa. Nezáměr klienta – nevyhovující nástroj. Pocit nejistoty u muzikoterapeuta byl vyvolán odmítnutím cvičení klienta.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Hru na rytmické nástroje – napodobování rytmu a tempa. Pochopil částečně – jen krátké úseky. Jak koordinovat pohyb rukou, aby se kuličky v deštné holi přesypaly a vydávaly zvuk. Pohyb rukou pochopil, nečinilo mu to žádné potíže.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	Klient byl schopný se na chvíli přizpůsobit rytmu muzikoterapeuta. Cvičení, které se opakují vždy a pravidelně, při každém setkání již plně respektuje a soustředí se na ně. Proměnilo se také zatím vždy kladné přijetí nástrojů na negativní přijetí (poprvé takto klient reagoval).
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí. Proč?</i>	Proměna je žádoucí – klient se více soustředí na opakující se cvičení a na hru na nástroje. Také negativní reakce klienta na nástroj je pro muzikoterapeuta hodnotná pro další posun v jeho práci.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	V motorice. Byl schopen napodobit krátce rytmus a také napodobit pohyby rukou muzikoterapeuta při práci s deštnou holí. Také pozornost se zlepšila, je delší. Proměna nastala také v oblasti chování – negativně reagoval na nástroj.

<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Opakující se struktura setkání, pozornost při poslouchání rytmu. Nevyhovující nástroj (deštná hůl).
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, podpora rozvoje úrovně motoriky (psychomotorické koordinace, audiomotoriky), percepce (zrakové, sluchové, hmatové), myšlení, pozornosti, zmírnění projevů stereotypního chování, prodlužování očního kontaktu.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Byly splněny všechny cíle.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – koordinace pohybů HK a úchopu při hře na deštné hole, chřestidla. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – při nečekaném negativním postoji klienta k jakémukoliv nástroji či cvičení musí být vždy muzikoterapeut na tuto možnost připraven a pohotově v danou chvíli improvizovat a reagovat změnou programu setkání.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na rytmické nástroje hra na deštné hole
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Setkání s klientem proběhlo sice s jednou komplikací, ale i to posunulo práci muzikoterapeuta vpřed. To, že muzikoterapeut byl schopný reagovat pohotově na změnu.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, zachovat stejnou strukturu setkání.

<i>Je plán funkční?</i>	Ano, je funkční.
<i>Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ne.

Příloha H – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 7 Martin

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji?</i> <i>Co pozoruji?</i>	Komplexní – pozorování chování, jednání a reakcí klienta. Výběrové – způsob komunikace, manipulace s deštnou holí, s rytmickými hudebními nástroji, spolupráce, stereotypy, oční kontakt.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě – 6 měsíců. Krátkodobě – jen při daném cvičení. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé – při novém cvičení. Opakovaně.
<i>Proč pozoruji?</i> <i>Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (psychomotorickou koordinaci, audiomotoriku), percepci (zrakovou, sluchovou, hmatovou), myšlení, pozornost, chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Celý průběh dnešního setkání probíhal bohužel jinak než obvykle, a to vzhledem ke změně zdravotního stavu klienta.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Nezvyklé chování klienta.
<i>Jaký byl podnět?</i> <i>Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Hudební podnět muzikoterapeuta (hra na hudební nástroje, zpěv).

	Nehudební – úprava všech cvičení při setkání.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	K muzikoterapeutovi.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Vzhledem k aktuálnímu stavu klienta jsem změnila přístup k němu.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	<p>Zraková – sledování nástrojů, hry muzikoterapeuta na nástroje, sledování pohybu s deštnou holí.</p> <p>Sluchová – vnímání rytmu, vnímání zvuku přesypajících se kuliček v deštné holi, vnímání zpěvu muzikoterapeuta.</p> <p>Hmatová – poznávání nástrojů hmatem, koordinace při manipulaci s deštnou holí.</p>
<i>Jak klient vnímal?</i> <i>Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Klient vnímal pokyny muzikoterapeuta i přes jeho zhoršený zdravotní stav, takže percepce proběhla dle plánu.
<i>Při percepce nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Při práci s klientem bylo jeho chování doprovázeno tiky, ale také novými zvuky. Byl celkově velmi unavený.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita?</i> <i>S jakým výsledkem?</i>	<p>Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – pozoruje fotografie, o odlepování a vkládání do krabičky nemá zájem.</p> <p>Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt byl navázán, podal ruku na pozdrav.</p> <p>Já jsem – na fotografie reaguje jen pohledem, pohyb vykonává ve spolupráci se mnou.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – poslouchá a kývá se.</p> <p>Hra na rytmické nástroje – klient si vybírá svá oblíbená chřestidla, o mou hru ani o zpěv nemá zájem, motá si svým chřestidlem, občas polehává.</p> <p>Hra na deštné hole (relaxace) – cvičení bylo použito poprvé. Manipuluje s nimi, pak si lehá, tak pracujeme</p>

	na molitanovém lůžku. Rozloučení – poslechne si píseň, zvoneček, ale na výzvu, že odcházíme, reaguje svým rituálem stavěním se na hlavu.
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Velká únava klienta, tiky a nové zvuky.
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Muzikoterapeut přizpůsobil celé setkání zdravotnímu stavu klienta.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Žádné.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	Dnes využil molitanového lůžka k odpočinku.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	Materiální - triangl, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, rytmické nástroje (chřestidla), deštné hole. Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, tempo, hra na nástroje.
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano, ale byly použity s respektem (tišší hra) k dané situaci.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	I když se necítil dobře, zaujaly ho.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient byl důvěřivý k muzikoterapeutovi.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Klient byl dnes smutný a nešťastný.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Nejisté, muzikoterapeut se snažil pochopit situaci.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Změnou chování klienta.
POCHOPENÍ:	

<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Klient měl pochopit koordinaci rukou, aby se kuličky v deštné holi přesýpaly. Ano, pochopil.
<i>Koho měl klient pochopit?</i>	Muzikoterapeuta a jeho instrukci.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	Dnes se výrazně proměnilo klientovo chování. Klient byl vždy velmi hyperaktivní, ale dnes se jeho stav zhoršil, byl unavený.
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí. Proč?</i>	Proměna není bohužel žádoucí, negativně ovlivňuje celý průběh muzikoterapie.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	K proměně došlo v oblasti chování klienta, ale také v motorice – jeho pohyby byly pomalejší, než obvykle bývají.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Neurologické onemocnění.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, podpora rozvoje úrovně motoriky (psychomotorické koordinace, audiomotoriky), percepce (zrakové, sluchové, hmatové), myšlení, pozornosti, zmírnění projevů stereotypního chování, prodlužování očního kontaktu.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Splněn byl cíl podpory rozvoje úrovně komunikačních schopností, motoriky a percepce, myšlení. Stereotypní chování se vyskytovalo méně.
<i>Jaké cíle se nepodařilo splnit a proč?</i>	Pozornost a prodlužování očního kontaktu se nedařilo, a to vzhledem k únavě klienta.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – koordinace pohybů HK a úchopu při hře na deštné hole, chřestidla. Komunikace – navázání neverbální komunikace s klientem. Konfrontace – pokud bude klient vykazovat nějaké zdravotní problémy, musí muzikoterapeut přizpůsobit

	celé setkání jeho zdravotnímu stavu.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování. Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na rytmické nástroje hra na deštné hole
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	I přes to, že jsem musela strukturu setkání pozměnit vzhledem ke zdravotním potížím klienta, považuji setkání za úspěšné, protože i když byl klient unavený, chtěl pracovat a také spolupracoval.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ano, je funkční. Ne.

Příloha I – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 10 Alex

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji? Co pozoruji?</i>	Komplexní - pozorování chování, jednání a reakcí klienta. Výběrové - způsob komunikace, manipulace s použitými hudebními nástroji, spolupráce, nápodoba, dialog, oční kontakt, nevhodné chování, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě - 6 měsíců. Krátkodobě – toto setkání. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé – při novém cvičení. Opakovaně.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.

<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (jemnou, pohybovou koordinaci), percepci (zrakovou, sluchovou, hmatovou), myšlení, pozornost, vnímání tělového schématu (části těla), chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Klient byl radostný, spolupracoval při hudebním dialogu.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Hra na hudební nástroje, zpěv. Hlasitý smích klienta.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Hudební podnět muzikoterapeuta (hra na hudební nástroje, zpěv). Nehudební – smích klienta.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta. Od klienta.
<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi – MT vyzval klienta ke spolupráci. K muzikoterapeutovi – náznaky dialogu a spolupráce.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Klient hrál zpočátku na nástroj sám, když se přidal muzikoterapeut, tak jeho dialog přijal se zájmem.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	Zraková – sledování muzikoterapeuta, hudebních nástrojů a hry na ně. Sluchová – vnímání hlasu muzikoterapeuta, zvuků nástrojů, síly zvuku. Hmatová – poznávání nástrojů hmatem, reakce na ťukání muzikoterapeuta na části těla klienta.
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Na pokyny muzikoterapeuta reagoval dobře. Zvuky nástrojů se mu líbily. Nástroje zkoumal zrakem, sluchem a hmatem, na doteky terapeuta (ťukání paličkou) reagoval se zájmem.

<p><i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i></p>	<p>Při hudebním dialogu na metalofon jsem zvolila změnu – ťukání na části těla paličkou, rukou a to klienta zaskočilo. Dlouze se mi podíval do očí, ale na ruce si nechal ťukat opakovaně.</p>
<p><i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i></p>	<p>Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – pozoruje, co je na liště za fotografie, co budeme dnes dělat. Po vykonání činnosti odkládá fotografii do košíčku.</p> <p>Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt byl navázán, ruku na pozdrav podá.</p> <p>Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno reaguje potřukáním na hrud', na mou fotografii reaguje očním kontaktem.</p> <p>Uvítací píseň se jménem – poslouchá a směje se.</p> <p>Hra na metalofon – metalofon zkoumal hmatem, zkoušel na něj hrát, hra se mu líbila.</p> <p>Hra na KIGONKI (relaxace) – na nástroj hrál poprvé, zkoumal ho hmatem, čichem a poslouchal se zaujetím jeho zvuk.</p> <p>Rozloučení – píseň už zná, vydrží do konce, čeká na zazvonění zvonečku, zvedne se a odchází.</p>
<p>PROJEV:</p>	
<p><i>Co bylo projevem?</i></p>	<p>Nastavení dlaní tak, aby do nich mohl muzikoterapeut ťukat.</p>
<p><i>Co daný projev vyvolal?</i></p>	<p>Dialog a spolupráci mezi klientem a muzikoterapeutem.</p>
<p>PROSTŘEDÍ:</p>	
<p><i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i></p>	<p>MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.</p>
<p><i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i></p>	<p>Žádné.</p>
<p><i>Je prostředí podnětné?</i></p>	<p>Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.</p>
<p><i>Jak klient na prostředí</i></p>	<p>V místnosti ho nic nerozptyluje.</p>

<i>reagoval?</i>	
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	Materiální – triangel, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, metalofon, KIGONKI. Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje, hra na tělo.
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano. I když byl klient hrou na tělo překvapen, líbilo se mu to a ruce opakovaně nastavoval.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Pozitivně.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient přijal hru na tělo pozitivně.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Klient byl překvapený, ale spolupracoval.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Měla jsem radost, že můžu pokračovat ve cvičení.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Nejistota, jestli klient přijme doteky.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Spolupracovat při hře a napodobovat hru muzikoterapeuta. Ano (krátce).
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	Udrží déle pozornost, respektuje sled cvičení, je aktivnější, oční kontakt je častější a delší. Při cvičeních se podařilo minimalizovat stereotypní a nevhodné chování.
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí? Proč?</i>	Žádoucí. Muzikoterapeutická setkání ho odpoutávají od jeho stereotypů a nevhodného chování, kterými se projevuje během dne.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	V komunikaci - snaží se dívat do očí, spolupracuje, pochopil strukturu a sled sezení, chápe fotografie, snaží se o hudební dialog.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Účast na pravidelných muzikoterapeutických setkáních.
POSUDEK:	

<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, motoriky (jemná, pohybová koordinace), percepce (zrakové, sluchové, hmatové), vnímání tělového schématu, rozvoj rytmizace, myšlení, pozornosti, spolupráce, zmírnění projevů nevhodného a stereotypního chování, oční kontakt.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Splněny byly všechny cíle.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – pohybů horních končetin při hře na nástroje. Komunikace – navázání hudebního dialogu s klientem. Konfrontace – Pravidelné muzikoterapeutické setkávání je pro klienta přínosem.
<i>Jaké metody, techniky, cvičení byly použity?</i>	Metoda pozorování. Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na metalofon hra na KIGONKI
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Klient projevoval zájem o všechny činnosti během setkání. Úspěch spatřuji v odbourání nevhodného chování, zmírnění častého stereotypního chování, navázání a prodloužení očního kontaktu, navázání a upevnění vztahu mezi klientem a muzikoterapeutem a také v získání důvěry.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ano, je funkční. Ne.

Příloha J – Vyhodnocení podle submodelu 13P - Setkání č. 10 Martin

POZOROVÁNÍ:	
<i>Jak pozoruji? Co pozoruji?</i>	Komplexní - pozorování chování, jednání a reakcí klienta. Výběrové - způsob komunikace, manipulace s použitými hudebními nástroji, spolupráce, nápodoba, dialog, oční kontakt, stereotypy.
<i>Koho pozoruji?</i>	Klienta, sebe.
<i>Jak dlouho pozoruji?</i>	Dlouhodobě - 6 měsíců. Krátkodobě – toto setkání. Cyklicky - při každém setkání.
<i>Jak často pozoruji daný projev, danou situaci?</i>	Poprvé – při novém cvičení. Opakovaně.
<i>Proč pozoruji? Jaký je můj cíl pozorování?</i>	Ověřit úspěch/neúspěch cvičení, úspěšnost/neúspěšnost terapie. Ověření hypotéz.
<i>Jaké oblasti/suboblasti pozoruji?</i>	Komunikační schopnosti, motoriku (jemnou, pohybovou koordinaci), percepci (zrakovou, sluchovou, hmatovou), myšlení, pozornost, vnímání tělového schématu (části těla), chování klienta.
PRŮBĚH:	
<i>Jaký byl průběh intervence?</i>	Klient se zájmem hrál na hudební nástroje.
PODNĚT:	
<i>Co bylo podnětem?</i>	Verbální instrukce muzikoterapeuta. Hra na hudební nástroje, zpěv. Snaha o kousání paličky na Kigonki.
<i>Jaký byl podnět? Jaké povahy?</i>	Cílený verbální podnět muzikoterapeuta (instrukce, pobídka). Hudební podnět muzikoterapeuta (hra na hudební nástroje, zpěv). Nehudební – útěk klienta.
<i>Od koho vzešel?</i>	Od muzikoterapeuta. Od klienta.

<i>Ke komu směřoval?</i>	Ke klientovi – MT vyzval klienta ke spolupráci. K muzikoterapeutovi – náznak provokace.
<i>Jak byl podnět přijat?</i>	Klient nechtěl, aby muzikoterapeut hrál společně s ním na metalofon. Když se snažil klient strčit paličku od nástroje do pusy, muzikoterapeut zasáhl.
PERCEPCE:	
<i>Jaký druh percepce?</i>	Zraková – sledování muzikoterapeuta, hudebních nástrojů a hry na ně. Sluchová – vnímání hlasu muzikoterapeuta, zvuků nástrojů, síly zvuku. Hmatová – poznávání nástrojů hmatem, reakce na ťukání muzikoterapeuta na části těla klienta.
<i>Jak klient vnímal? Do jaké míry percepce proběhla?</i>	Kigonki ho zaujal, zkoumal ho zrakem, díval se do středu nástroje do díry. Zvuk nástroje ho také zajímal, zkoušeli jsme hrát různými způsoby, které se lišily v barvě a síle zvuku. Při ťukání na části těla držel dlouho ruku a navázal dlouhý oční kontakt.
<i>Při percepci nastaly/nenastaly problémy, popř. neobvyklé projevy. Jaké?</i>	Klientovi se nelíbilo, když jsem hrála společně s ním na metalofon, bral mi paličku.
<i>Která cvičení týkající se percepce byla při setkání použita? S jakým výsledkem?</i>	Seznámení se s režimem MT setkání na liště (podpořeno fotografiemi) – pozoruje, co je na liště za fotografie, co budeme dnes dělat. Po vykonání činnosti společně odkládáme fotografii do košíčku. Zahájení setkání s trianglem – oční kontakt byl navázán, ruku na pozdrav podal. Já jsem – po ukázání fotografií na své jméno reaguje potukáním na hrud', na mou fotografii reaguje krátkým očním kontaktem. Uvítací píseň se jménem – poslouchá. Hra na metalofon – hraje sám, pokud se přidám já, nelíbí se mu to. Ťukání na tělo se mu líbí, je zaskočen,

	<p>navazuje dlouhý oční kontakt.</p> <p>Hra na KIGONKI (relaxace) – na nástroj hrál poprvé, zkoumal ho hmatem, otáčel ho ze všech stran, zvuk se mu líbil.</p> <p>Rozloučení – píseň už zná, vydrží do konce, čeká na zazvonění zvonečku, reaguje smíchem a schovává se při odchodu do družiny do vaků a dělá stojky.</p>
PROJEV:	
<i>Co bylo projevem?</i>	Odebírání paličky muzikoterapeutovi při hře na metalofon klientem.
<i>Co daný projev vyvolal?</i>	Muzikoterapeut situaci záměrně opakoval.
PROSTŘEDÍ:	
<i>V jakém prostředí (kde) muzikoterapie probíhá?</i>	MT setkání probíhá ve třídě přípravného stupně. Vše je dopředu připraveno – režim setkání na liště, fotografie osob, nástroje.
<i>Které faktory prostředí ovlivňovaly?</i>	Žádné.
<i>Je prostředí podnětné?</i>	Ano, je uzpůsobeno stejně jako při minulém setkání.
<i>Jak klient na prostředí reagoval?</i>	V místnosti ho nic nerozptyluje.
PROSTŘEDKY:	
<i>Jaké prostředky byly při muzikoterapii použity?</i>	<p>Materiální – triangel, zvoneček, kytara, fotografie osob a nástrojů, metalofon, KIGONKI.</p> <p>Obsahové – zpěv, melodie, rytmus, hra na nástroje, hra na tělo.</p>
<i>Byly použité prostředky vyhovující?</i>	Ano.
<i>Jak na použité prostředky reagoval klient?</i>	Pozitivně.
POSTOJE:	
<i>Jaké byly postoje klienta?</i>	Klient přijal hru na tělo pozitivně.
POCITY:	
<i>Jaké byly pocity klienta?</i>	Hrou na tělo byl překvapený, ale líbilo se mu to a držel

	nastavené ruce.
<i>Jaké byly pocity terapeuta?</i>	Radost ze spolupráce s klientem.
<i>Čím byly pocity vyvolány?</i>	Hrou na tělo.
POCHOPENÍ:	
<i>Co měl klient pochopit? Pochopil?</i>	Spolupracovat při hře a napodobovat hru muzikoterapeuta. Ano, spolupracoval, ale hru muzikoterapeuta nenapodoboval.
PROMĚNA:	
<i>Co se proměnilo? V čem nastala proměna?</i>	Při hře na tělo došlo k dlouhému očnímu kontaktu.
<i>Je proměna žádoucí/nežádoucí? Proč?</i>	Ano, dochází k větší důvěře mezi klientem a muzikoterapeutem. Tento oční kontakt byl zatím nejdelší.
<i>Ve kterých oblastech a suboblastech došlo k proměně?</i>	K proměně došlo v navázání očního kontaktu.
<i>Co proměnu způsobilo?</i>	Doteky muzikoterapeuta na části těla klienta.
POSUDEK:	
<i>Jaké cíle byly na počátku setkání stanoveny?</i>	Podpora rozvoje úrovně komunikačních schopností, motoriky (jemná, pohybová koordinace), percepce (zrakové, sluchové, hmatové), vnímání tělového schématu, rozvoj rytmizace, myšlení, pozornosti, spolupráce, zmírnění projevů stereotypního chování, oční kontakt.
<i>Jaké cíle byly při setkání splněny?</i>	Splněny byly všechny cíle.
<i>Jaké roviny muzikoterapeutické intervence byly použity?</i>	Koordinace – pohybů horních končetin při hře na nástroje. Komunikace – navázání očního kontaktu s klientem. Konfrontace – pravidelné muzikoterapeutické setkávání je pro klienta přínosem.
<i>Jaké metody, techniky,</i>	Metoda pozorování.

<i>cvičení byly použity?</i>	Cvičení - přivítání a rozloučení píseň se jménem hra na metalofon hra na KIGONKI
<i>Setkání považujete za úspěšné? Proč? V čem spatřujete úspěch/neúspěch?</i>	Ano. Úspěch spatřuji v navázání neverbální komunikace mezi klientem a muzikoterapeutem, ale také v navázání a upevnění vztahu mezi klientem a muzikoterapeutem a v získání důvěry.
PLÁN:	
<i>Jaký je sestaven plán?</i>	Pokračovat v započaté terapii, dodržovat stejný den, stejný čas, zachovat stejnou strukturu setkání.
<i>Je plán funkční? Nevyžaduje zásadní změny?</i>	Ano, je funkční. Ne.

Příloha K- Píseň na přivítání, píseň na rozloučení

PÍSEŇ NA PŘIVÍTÁNÍ

Handwritten musical score for 'Píseň na přivítání'. The music is written on two staves in 2/4 time. The first staff contains the melody with lyrics 'Dob-ry' den A-le-xi, dob-ry' den A-le-xi,' and chords C, C, G, G. The second staff continues the melody with lyrics 'dob-ry' den, pře-ji ti dnes krás-ny' den A-le-xi.' and chords F, G, C, C.

Dob-ry' den A-le-xi, dob-ry' den A-le-xi,
dob-ry' den, pře-ji ti dnes krás-ny' den A-le-xi.

PÍSEŇ NA ROZLOUČENÍ

Handwritten musical score for 'Píseň na rozloučení'. The music is written on two staves in 2/4 time. The first staff contains the melody with lyrics 'Tak dnes kon-čí-me, tak dnes kon-čí-me,' and chords C, C. The second staff continues the melody with lyrics 'na pře-š-tě se za-se-tě-ší-me!' and chords C, G, C.

Tak dnes kon-čí-me, tak dnes kon-čí-me,
na pře-š-tě se za-se-tě-ší-me!

Příloha L - Písňe pro muzikoterapeutickou praxi

PONDĚLÍ

ZPĚV

Pon-če-li, pon-če-li, jde-me za-su do ste-g. Ži-če-me se u-žít po-čít, ten ty hod-né po-čít

KLÁVESY

ZVONKOHRA

KYTARA

TRIANGL
DŘÍVKA
BUBALKA

ÚTERÝ

C C F C C C F C

ú-ter-ý je dvou-hý dan, spor-tu-je-me hod-ně v něm.

G C F C C F C G C

ská-če-me a bě-há-me, na o-běd pak spě-chá-me.

STŘEDA

D G D D G D

Dnes je už zas stře-da, Mar-tin tuž-ku hle-dá.

A G D A D

Ne-na-šel ji ce-lý dan, pry' ji ztra-til za do-mem.

ČTVRTEK

C C G C C F C

A co má-me za den dnes? Před-stav-te si čtv-tek!

G C G G C

Ven-tu ště-tá vel-ký pes, pry' ho kou-se kr-tak.

PÁTEK

Pa-tak to je krás-nýe den, už nám kon-čí sko-la!

Od-po-lad-na přij-dam van, slu-ně-ko nás vo-lá.

SOBOTA

A co dnes-ka vsobotu, co bu-de-me dě-lat?

Ská-kat, hop-sat ce-ly' den, a po lou-ce bě-hat.

NEDELE

Vna-dě-li je krás-ný čas le-žet bu-dem zasaz zas.

Pak přij-de-me na zah-ra-du, vy-čis-tit si na-ši hla-vu.

LEDEN

E D E A E H

Ru-ča-ám v led-nu za-za bou, no-sy jstou čar-va - ná.
Ja-ně se na sně-hu roč-je - dou, tak tobat-ta va-se - le.

ÚNOR

C Em1 Dm1 G

Když ja-ú-nor všech-no spí ať na ja-ře se pro-bu-dí,
prv-ní kyt-ky prv-ní ptá-ci ma-jí pís-ně na zo-bát-cích na zo-bát-cích

BŘEZEN

C F C

Po-čít-voj se pe-tr-ke-ěc v ú-nu na nás kou-ka-ji!
V břez-nu jsou jeh sba-ti-sí-ce křá-sou na nás vo-la-ji!

DUBEN

D G A D

Lí-táč-ky se ze-la - na - jí' v duh-nu na všach stro-mech .

Em1 A G D

A my z to-ho ra-dost má-me , ra-duj-ma se za ně !

KVĚTEN

F C B F

U-tím ví-ni ša-ří-ku je kvě-tan kás-ky čas .

Gm1 F Gm1 C F

St-díč-ka se roz-su-bí u kaž-dá-ho z nás .

ČERVEN

C F C G C

Čer-ven má-síc pos-lad-ní , slu-ně-ko nás vo-la !

F C G G C

Hla-vič-ka nás na-bo-lí , su-rá kon-čí žko-la !

ČERVENEC

D D A D D A

Kou-pá-ní a vy-la-ty ča-ka-jí nás každ.

A G A D

Větr-van-ci je top-levi-ko, raz, dva, tři čtyři, pět.

SRPEN

C G C

Hu-ra!, v srp-nu ja-du kmo-ří!

C G C

Mys-let, že tam bu-dou mro-žci?

G C G C

Ne-bu-dou však ty to už, to vzo-lo-gic-ka' u-vi-díš.

ZÁŘÍ

D G D A G A

Věa-ří v la-se ros-kou hou-by, roz-hý-bá-me na-še klov-by.

D G A D

Dá-me věck-ny do ko-řič-ku, chyt-na-me se za ru-čič-ku.

ŘÍJEN

Trak-tor je-de po-po-li, ří-jen má-ma ta-dy!
 O-ra, o-ra, ce-ly' dan, straš-ně ho to ba-ú.

LISTOPAD

Pa-da' lis-tí u-tr fou-ka', lis-to-pad nám pí-seň brou-keč,
 Že za-čí-ná zim-ní čas. Chy-ť-tej-ma se kaž-dý z nás.

PROSINEC

Vpro-sin-ci se křes-ně tpy-tí sto-mek u nás do-ma.
 Na vá-no-ce Je-ží-šek dár-ky pod něj scho-va'.

JARO

Handwritten musical score for 'JARO' (Spring). The piece is in 2/4 time and consists of two staves. The first staff contains the melody with lyrics: 'kde jeí prr-ní' shé-žan-ko? Ta-dy, mí-la! An-drej-ko!'. The second staff contains the bass line with lyrics: 'Teď už dob-ře vši, že si-ma už ja pryč.'.

C F C F C
kde jeí prr-ní' shé-žan-ko? Ta-dy, mí-la! An-drej-ko!
G C F G C
Teď už dob-ře vši, že si-ma už ja pryč.

LÉTO

Handwritten musical score for 'LÉTO' (Summer). The piece is in 4/4 time and consists of two staves. The first staff contains the melody with lyrics: 'U vo-dy, u vo-dy, ros-bou vel-ke' ja-no-dy.'. The second staff contains the bass line with lyrics: 'Sní-ma je teď hneď, dít-na-ji jak mäd.'.

C F C C F C C F C G C
U vo-dy, u vo-dy, ros-bou vel-ke' ja-no-dy'.
F F G C
Sní-ma je teď hneď, dít-na-ji jak mäd.

PODZIM

Handwritten musical score for 'PODZIM' (Autumn). The piece is in 4/4 time and consists of two staves. The first staff contains the melody with lyrics: 'Vy-le-těl drak vy-so-ko, nad ob-la-ky kou-ka!'. The second staff contains the bass line with lyrics: 'Je mu krás-ně na svě-tě, pís-nič-ku si brou-ka!'. The piece ends with a double bar line.

C C F C
Vy-le-těl drak vy-so-ko, nad ob-la-ky kou-ka!
F C G C
Je mu krás-ně na svě-tě, pís-nič-ku si brou-ka!

ZIMA

Handwritten musical score for the song "ZIMA". The music is written on two staves in 4/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes, and guitar chords are indicated above the staff. The first staff contains the lyrics "Pa-da' vloč-ka ma-lič-ka', pa-da' dru-ha', tĕa-ti." and the second staff contains "Ja to hra-sa va-li-ka', kon-čaj-ta sa dĕ-ti.".

D G D G D

Pa-da' vloč-ka ma-lič-ka', pa-da' dru-ha', tĕa-ti.

D G D A A D

Ja to hra-sa va-li-ka', kon-čaj-ta sa dĕ-ti.